

371. 2013

ด 579 ค

ว. 3

ความต้องการทางการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
ของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน

ปริญญานิพนธ์

ของ

คិតกุล เกษมสวัสดิ์

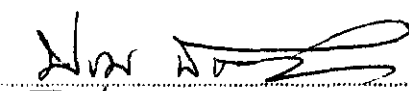
เสนอวิทยานิพนธ์นี้เพื่อขอรับ
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

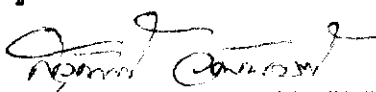
เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้า
ปริญญามหาบัณฑิต
กุมภาพันธ์ 2529

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

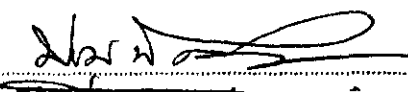
คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต และคณะกรรมการสอบโต้พิจารณาปัญหานิตินัย
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการที่ปรึกษา

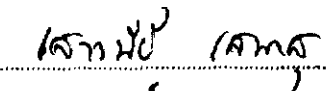
 ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรุณ นิคมานนท์)

 กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สุวัฒน์ วัฒนวงศ์)

คณะกรรมการสอบ

 ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรุณ นิคมานนท์)

 กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สุวัฒน์ วัฒนวงศ์)

 กรรมการ
(ดร.เสาวนีย์ เสนาสุ)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จไปด้วยดีเนื่องจากได้รับความช่วยเหลือ คำปรึกษาและแนะนำจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฐม นิคมานนท์ ประธานที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ซึ่งผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณา และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ กรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ซึ่งให้คำแนะนำและกำลังใจ อันมีคุณค่ายิ่งต่อผู้วิจัย และ ดร.เสาวนีย์ เสนาสุ กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำในการแก้ไขปริญญานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร โคตรบรรเทา ซึ่งกรุณาให้ความอนุเคราะห์ เอกสารประกอบการค้นคว้า แก่ผู้วิจัยตลอดมา นอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณะผู้เชี่ยวชาญ ที่กรุณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ได้แก่ ดร.ฐเกียรติ ลีสุวรรณ, ดร.สุมาลี สังข์ศรี, ดร.ทวี นาคบุตร , อาจารย์เพ็ญสุข หวังแก้ว อาจารย์วีระ นวพันธ์, อาจารย์สมคิด พรมจูย์ และ อาจารย์ปิยะชาติ โชคพิพัฒน์

อนึ่ง ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณสุพรรณ เกษมสวัสดิ์ ภรรยาของผู้วิจัยที่ให้กำลังใจและสนับสนุนในด้านการเงินในการวิจัยเสมอมา

คุณประโยชน์และความดีที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอบแต่ นายปรีดา เกษมสวัสดิ์ และนางโฉม เกษมสวัสดิ์ ซึ่งเป็นบิดาและมารดาของผู้วิจัย ทั้งครูบาอาจารย์ ที่ได้สร้างปัญญาให้เกิดแก่ผู้วิจัย และขอบแต่ศิษยานุศิษย์ กรรมการศึกษานอกโรงเรียนทุกท่าน.

คิศกุล เกษมสวัสดิ์

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	แนวคิดและภูมิหลังของปัญหาการวิจัย	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	8
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	8
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	9
	นิยามศัพท์เฉพาะ	10
	สมมติฐานของการวิจัย	11
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
	ความหมายของการนิเทศการศึกษา	13
	ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา	15
	การนิเทศศึกษานอกโรงเรียน	17
	บทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์	19
	สมรรถภาพพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับนักการศึกษานอกโรงเรียน หรือนักการศึกษายุคใหม่	22
	สมรรถภาพพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับศึกษานิเทศก์	35
	แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการทางการศึกษา	38
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการทางการศึกษา	42
3	วิธีดำเนินการวิจัย	45
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	45
	เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	45

วิธีสร้างเครื่องมือ	46
การเก็บรวบรวมข้อมูล	47
การจัดกระทำข้อมูล	47
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	48
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	52
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	52
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	52
1. ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	53
2. ค่าสถิติพื้นฐานเกี่ยวกับสมรรถภาพพื้นฐานและความ ต้องการทางการศึกษา	54
3. ผลการทดสอบสมมติฐานโดยจำแนกตามตัวแปร ...	69
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	83
ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	83
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	83
การวิเคราะห์ข้อมูล	84
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	85
การอภิปรายผล	88
1. สมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่าง	88
2. สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังของกลุ่มตัวอย่าง	89
3. ความต้องการทางการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง	90
4. ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ...	90

บทที่

หน้า

ข้อเสนอแนะ	92
ก. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลไปใช้	92
ข. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป	93
บรรณานุกรม	94
ภาคผนวก	99

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม	53
2	ค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน สมรรถภาพพื้นฐาน ที่คาดหวังและความต้องการทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์ ..	57
3	เปรียบเทียบสมรรถภาพพื้นฐานและความต้องการทางการศึกษา ของศึกษานิเทศก์ เมื่อจำแนกตามวุฒิทางการศึกษา	70
4	เปรียบเทียบสมรรถภาพพื้นฐานและความต้องการทางการศึกษา ของศึกษานิเทศก์ เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการ ปฏิบัติงาน	73
5	เปรียบเทียบสมรรถภาพพื้นฐานและความต้องการทางการศึกษา ของศึกษานิเทศก์ เมื่อจำแนกตามภูมิลำเนา	76
6	เปรียบเทียบสมรรถภาพพื้นฐานและความต้องการทางการศึกษา ของศึกษานิเทศก์ เมื่อจำแนกตามอายุ	78
7	เปรียบเทียบสมรรถภาพพื้นฐานและความต้องการทางการศึกษา ของศึกษานิเทศก์ เมื่อจำแนกตามพื้นที่ในการปฏิบัติงาน	81

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ความหมายของความต้องการทางการศึกษา	40
2 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบความต้องการทางการศึกษาของ ชิสสัน	41
3 ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการทางการศึกษา โอกาสทาง การศึกษา และความพึงพอใจในหน้าที่	43

บทที่ 1

บทนำ

แนวคิดและภูมิหลังของปัญหาการวิจัย

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในสภาพความสำคัญของปัญหาการวิจัยอย่างแจ่มชัด ผู้วิจัยใคร่ขอกล่าวถึง แนวความคิด ภูมิหลัง อันเป็นที่มาของปัญหาเชิงวิจัย โดยแบ่งเนื้อหาสาระออกเป็น 4 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ ความจำเป็นของการนิเทศ การศึกษา ความสำคัญของศึกษานิเทศก์ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน และ ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานนิเทศการศึกษานอกโรงเรียนที่ผ่านมา และการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดเสนอเป็นตอน ๆ ดังต่อไปนี้

✓ 1. ความจำเป็นของการนิเทศการศึกษา

ระบบการศึกษาประกอบด้วยระบบย่อย ๆ อีกมากมายหลายระบบ ได้แก่ ระบบการเรียนการสอน ระบบการแนะแนวและให้คำปรึกษา ระบบการ วัสดุ ระบบการบริหาร และระบบการนิเทศ เป็นต้น (นิพนธ์ สุขปริดี 2525 : 15) ระบบการศึกษาจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะขาดระบบ ย่อยใดระบบย่อยหนึ่งไปไม่ได้ เพราะระบบย่อยต่าง ๆ จะเกื้อหนุน ส่งเสริม ซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะระบบการนิเทศการศึกษานั้นมีความสัมพันธ์ กับระบบบริหารการศึกษามากยิ่งนัก ลักษณะงานของทั้งสองฝ่ายคล้ายกัน กล่าวคือ ทั้งผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ก็จะต้องมีการวางแผน วิเคราะห์ ตรวจสอบและควบคุม ตลอดจนกระทำการตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ (คณะวิชาการศึกษา วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2514 : 7) สเปียร์ (Spears. 1956 : 30) ได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารและการนิเทศการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

1. ฝ่ายบริหาร มีหน้าที่จัด ฝ่ายนิเทศนำไปปฏิบัติ
2. ฝ่ายบริหารมีอำนาจ ฝ่ายนิเทศมีหน้าที่บริการ
3. ฝ่ายบริหารคุมงานทั้งหมด ฝ่ายนิเทศคุมเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ✓

ชาลูนัย อาจิณสมาจารย์ (ชาลูนัย อาจิณสมาจารย์ 2525 : 5)

ได้สรุปถึงความจำเป็นของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้คือ

1. การศึกษาเป็นกิจกรรมที่ซับซ้อนและยุ่งยาก เพราะเกี่ยวข้องกับบุคคลจำนวนมาก การนิเทศการศึกษาจึงเป็นการให้บริการแก่ครูจำนวนมากที่มีความสามารถต่างกัน
 2. แม้วาทครูจะได้รับการฝึกฝนมาแล้วเป็นอย่างดีก็ตาม แต่ครูก็จะต้องปรับปรุงและฝึกฝนอยู่เสมอ
 3. ช่วยเหลือครูในการเตรียมการสอน เนื่องจากครูต้องปฏิบัติงานในกิจกรรมต่าง ๆ กัน และต้องเผชิญกับภาวะที่ค่อนข้างหนัก ครูจึงไม่อาจสละเวลาได้มากเพียงพอต่อการตระเตรียมการสอน การนิเทศการศึกษาจึงสามารถลดภาระของครูได้ในกรณีดังกล่าว
 4. ช่วยใหครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดพัฒนาการทางการศึกษาทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ขอแนะนำที่ไ้จากการวิเคราะห์และจากการอภิปรายข้อค้นพบของการวิจัยมีความจำเป็นต่อความเจริญเติบโตดังกล่าว การนิเทศการศึกษาสามารถให้บริการได้
 5. การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาชีพแบบประชาธิปไตย การนิเทศการศึกษาสามารถให้ประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังสามารถรวมพลังของทุกคนที่รวมอยู่ในกระบวนการทางการศึกษาด้วย
- สรุปแล้วจะเห็นได้ว่า การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อวงการศึกษามาก ทั้งในแง่ที่เป็นระบบย่อยระบบหนึ่งของระบบการศึกษา และเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ในการให้คำแนะนำ และชี้ช่องทางแก่ครูและนักเรียนให้ปรับปรุงตนเอง และสภาพการเรียนการสอนให้บรรลุตามเป้าหมายทางการศึกษา

2. ความสำคัญของศึกษานิเทศก์ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน

เนื่องจากสภาพการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในปัจจุบัน ประสบปัญหาหลายประการ ที่สำคัญได้แก่ การบริการยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ยากจน และกลุ่มเป้าหมายที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียนอย่างแท้จริง การขาดแคลนปัจจัยที่จำเป็นในการดำเนินงาน การขาดการประสานงานอย่างจริงจัง การติดตามประเมินผลการดำเนินงานมีอยู่น้อย และการขยายงานอย่างรวดเร็วโดยขาดการวางแผนปฏิบัติงานอย่างละเอียดล่วงหน้า (วัน เคชพิชัย 2527 : 28) ดังนั้น ปัญหาที่น่าพิจารณาแก้ไขโดยความเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของงานการศึกษานอกโรงเรียน คือความสูญเปล่าทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา งบประมาณในการดำเนินงานด้านการศึกษาไม่มากนัก เพราะต้องใช้งบประมาณพัฒนาประเทศในด้านอื่น ๆ อีกมากมาย ความพยายามในการลดความสูญเปล่าทางการศึกษานอกโรงเรียนวิธีหนึ่ง ได้แก่ การส่งเจ้าหน้าที่ออกไปในเทศติดตามผลงาน และตรวจเยี่ยมอย่างทั่วถึง (ถนัด ม่วงมณี 2527 : 252) ในการนี้กระทรวงศึกษาธิการก็ได้ตั้งศึกษานิเทศก์ในกรมการศึกษานอกโรงเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการนิเทศงานการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. 2523

สำหรับหน้าที่ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนตามที่ระบุไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการนิเทศงานการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. 2523 (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2523 : 1 - 2) สรุปได้ดังนี้

1. วางแผน วิจัย ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูล การนิเทศการศึกษา
2. ประเมินผลมาตรฐาน และหลักฐานทางการศึกษา
3. จัดทำและทดลองหลักสูตร แบบเรียน บทเรียน อุปกรณ์และรูปแบบการจัดการศึกษา
4. พัฒนา ความรู้หลักสูตรที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมอบหมายให้สถานศึกษา

5. ผลิตภัณฑ์ คู่มือ บทเรียน และอุปกรณ์การศึกษา
6. เผยแพร่ ประสานงาน ติดตามและรายงาน
- ✓ 7. ผูกอบรม ประชุม สัมมนา ผู้บริหาร วิทยากร ผู้สอน ผู้เรียน และบุคลากรอื่น ๆ
8. ส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาแก่ส่วนราชการ หน่วยงาน ชุมชนหรือท้องถิ่น
9. สาริต จัดบริการบริภัณฑ์เพื่อการศึกษา และงานโครงการอื่นใดในลักษณะเกี่ยวกับกรมการศึกษานอกโรงเรียนมอบหมาย
10. งานตรวจการศึกษานอกโรงเรียน และงานอื่นใดในลักษณะเกี่ยวกับที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมอบหมาย
11. งานศาลาแม่และเด็ก
- ✓ 12. งานกลุ่มสนใจและกิจกรรมในชุมชนหรือท้องถิ่น
- ✓ 13. งานการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ แบบสามัญ และแบบอาชีพ
- ✓ 14. งานห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือตำบล และห้องสมุดเคลื่อนที่
- ✓ 15. งานการศึกษาทางสื่อสารมวลชน และโครงการสอนทางวิทยุและไปรษณีย์
- ✓ 16. งานโสตทัศนศึกษา
- ✓ 17. งานส่งเสริมประสานงานด้านวัฒนธรรม จริยธรรม พละนามัย และการอาชีพ
18. งานการสงเคราะห์ การศึกษาพิเศษในลักษณะเฉพาะพื้นที่ เฉพาะกาล ชนกลุ่มน้อยหรือสำหรับบุคคลบางประเภท
19. กิจกรรมอื่นใดที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนดและให้เป็นหน้าที่งานนิเทศการศึกษานอกโรงเรียน

กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้คัดเลือกหรือสอบคัดเลือกรับโอนผู้ที่มีคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนตามกฎหมาย ก.ค. และแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนตามอัตราค่าจ้างที่ได้รับ ในการปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียน ได้กำหนดให้มีศึกษานิเทศก์ปฏิบัติงานในส่วนกลางส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งส่งไปปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาคอย่างน้อย จังหวัดละ 1 คน ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ประจำอยู่ที่จังหวัดปฏิบัติงานและรับผิดชอบการนิเทศงานการศึกษานอกโรงเรียนทุกรูปแบบในจังหวัดนั้น ส่วนศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ประจำอยู่ส่วนกลางรับผิดชอบการนิเทศงานการศึกษานอกโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร และนิเทศงานการศึกษานอกโรงเรียนในส่วนภูมิภาคตามเขตรับผิดชอบด้วย (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2526 : 1)

3. ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานนิเทศการศึกษานอกโรงเรียน

จากเอกสารของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2526 : 1) ได้กล่าวถึงปัญหาในการดำเนินงานนิเทศการศึกษาว่า ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ประจำอยู่ที่จังหวัดมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานนิเทศการศึกษานอกโรงเรียนค่อนข้างน้อย เนื่องจากมีโอกาสที่จะได้รับความรู้ทางวิชาการใหม่ ๆ น้อย เช่น ความรู้เกี่ยวกับนโยบาย โครงการหลักของกรมการศึกษานอกโรงเรียนและอื่น ๆ จึงทำให้ศึกษานิเทศก์ที่ปฏิบัติงานประจำที่จังหวัดขาดความมั่นใจในตนเองในฐานะนักวิชาการที่จะต้องเป็นที่พึ่งของจังหวัดในการร่วมวางแผนและช่วยแก้ปัญหาการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน นอกจากนี้ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ประจำอยู่ที่จังหวัดยังต้องทำงานอย่างโดดเดี่ยว ขาดผู้ที่มาร่วมปรึกษารื้อกัน ทำให้การดำเนินงานบางครั้งประสบปัญหาขัดแย้งกับผู้เกี่ยวข้องบ้าง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากขาดความเข้าใจในนโยบาย หลักการ วิธีการ และอื่น ๆ ทำให้ปัญหาตามมาซึ่งได้แก่

1. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดไม่พอใจ วิธีการนิเทศของศึกษานิเทศก์ เพราะเห็นว่าเป็นการจับผิดมากกว่าการตรวจสอบเพื่อช่วยเหลือแนะนำ

2. ศึกษานิเทศก์ยังขาดวิธีการที่เหมาะสมในการทำงานร่วมกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด (วิทยาลัยครูพิษณุสงคราม 2527 : 84) สำหรับศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในส่วนกลางนั้นยังทำงานร่วมกับกองต่าง ๆ ไม่มากเท่าที่ควร เนื่องจากมีขีดจำกัดในเชิงวิชาการหลายประการ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2526 : 1)

4. การวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการวิจัย

จากการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานการนิเทศการศึกษานอกโรงเรียน ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนดังกล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าความสำเร็จและความล้มเหลวของการนิเทศการศึกษานอกโรงเรียนขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ องค์ประกอบแรก คือ องค์ประกอบเชิงมนุษย์ (human factors) ที่สำคัญก็คือ ตัวศึกษานิเทศก์เอง ได้แก่ ความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ทักษะ ค่านิยม และความสามารถในการปฏิบัติซึ่งประกอบขึ้นเป็นคุณภาพของศึกษานิเทศก์ องค์ประกอบประการที่ 2 คือ องค์ประกอบที่ไม่ใช่ องค์ประกอบเชิงมนุษย์ (non - human factors) ได้แก่ ปัจจัยอื่น ๆ เป็นต้นว่า สถานะที่ทำงาน ทรัพยากร สภาพท้องถิ่น สิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน เป็นต้น

องค์ประกอบเชิงมนุษย์คือคุณภาพของศึกษานิเทศก์เองจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพสูงขึ้น ทั้งนี้เพราะตามหลักการบริหารนั้นถือว่าปัจจัยในการพัฒนานั้นองค์ประกอบเชิงมนุษย์ย่อมมีความสำคัญสูงกว่าทรัพยากรธรรมชาติ (สมพงษ์ เภมสิน 2512 : 3) ซึ่งในแง่ขององค์ประกอบเชิงมนุษย์ ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนจะปฏิบัติหน้าที่ใดอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

จะต้องมีสมรรถภาพพื้นฐาน (competence) ในด้านวิชาการหลายประการ อย่างน้อยที่สุดในด้านความเข้าใจในงานการศึกษา นอกโรงเรียน และในด้านการนิเทศการศึกษา ซึ่งในสภาพปัจจุบันงานนิเทศการศึกษาของกรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นงานใหม่ ตัวศึกษานิเทศก์เองยังขาดสมรรถภาพพื้นฐานในด้านวิชาการบางอย่าง และยังไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในด้านวิชาการเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากภูมิหลังและประสบการณ์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนแต่ละคนแตกต่างกัน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการให้ความรู้เพื่อให้ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีแนวคิด ประสบการณ์ในทิศทางเดียวกัน จำเป็นที่ต้องจัดทำหลักสูตรสำหรับให้ประสบการณ์การเรียนรู้แก่ศึกษานิเทศก์ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2527 : 1) ซึ่งการให้การฝึกอบรมโดยทั่วไป ควรพิจารณาถึงปัญหาและความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นสำคัญ ดังนั้นศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสนใจ และมีความหมายสำหรับตนและได้ผลซึ่งจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริงในงานที่ทำอยู่ สิ่งสมควรนำมาพิจารณาอีกประการหนึ่งก็คือพื้นฐานความรู้ ความสามารถของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ได้รับจากการศึกษาก่อนประจำการ และจากประสบการณ์ในการทำงาน การให้การฝึกอบรมแก่ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรจะเป็นการเสริมสร้างสมรรถภาพพื้นฐาน ในส่วนที่ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนยังไม่มี หรือยังมีข้อบกพร่องอยู่ ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรสำหรับการฝึกอบรมศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนจึงควรคำนึงพื้นฐานความรู้ ความสามารถ และปัญหาความต้องการที่แท้จริงของศึกษานิเทศก์เป็นสำคัญ

จากเหตุผลดังกล่าวนี้ จึงเป็นเหตุจูงใจให้ทำการวิจัยเรื่องนี้เพื่อวิเคราะห์หาสมรรถภาพพื้นฐานที่จำเป็นในการกำหนดความต้องการทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งสามารถจะนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อสนองนโยบายกรมการศึกษานอกโรงเรียน และพัฒนางานนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง และความต้องการทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันของศึกษานิเทศก์ที่มีความแตกต่างกันในด้านวุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ภูมิลำเนา อายุ และพื้นที่ปฏิบัติงาน
3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของสมรรถภาพที่คาดหวังของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนที่มีความแตกต่างกันในด้านวุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ภูมิลำเนา อายุ และพื้นที่ปฏิบัติงาน
4. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความต้องการทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนที่มีความแตกต่างกันในด้านวุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ภูมิลำเนา อายุ และพื้นที่ปฏิบัติงาน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถภาพพื้นฐานในการปฏิบัติงานในปัจจุบัน และสมรรถภาพที่คาดหวัง ตลอดจนความต้องการทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาครั้งนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน ทั้งประจำส่วนกลางและประจำจังหวัด จำนวนทั้งสิ้น 122 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ คุณลักษณะของศึกษานิเทศก์ มีดังนี้

2.1.1 วุฒิต่างการศึกษาแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

- ผู้ที่จบปริญญาทางการศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษา

นอกโรงเรียน

- ผู้ที่จบปริญญาสาขาอื่นที่มีใช้การศึกษาผู้ใหญ่หรือ

การศึกษานอกโรงเรียน

2.1.2 ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของศึกษานิเทศก์

ได้แก่

- ไม่เกิน 1 ปี

- 1 - 3 ปี

- 3 ปีขึ้นไป

2.1.3 ภูมิหลังของศึกษานิเทศก์ ได้แก่

- เคยเป็นศึกษานิเทศก์สังกัดหน่วยงานอื่นมาก่อน

- ไม่เคยเป็นศึกษานิเทศก์สังกัดหน่วยงานอื่นมาก่อน

2.1.4 อายุ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

- ไม่เกิน 35 ปี

- 36 - 45 ปี

- 45 ปีขึ้นไป

2.1.5 พื้นที่ในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ ได้แก่

- ศึกษานิเทศก์ส่วนกลาง
- ศึกษานิเทศก์จังหวัด

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ระดับสมรรถภาพพื้นฐานของศึกษานิเทศก์ แบ่งเป็น

2 ประเภท คือ

- ระดับสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน
- ระดับสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง

2.2.2 ความต้องการทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์ แบ่งเป็น

2 หมวด คือ

- หมวดความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา
- หมวดความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความต้องการทางการศึกษา หมายถึง ความต้องการในการเพิ่มพูนความรู้ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ และพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น การศึกษาครั้งนี้ถือเอาผลต่างระหว่างสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน และสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการประเมินตนเองของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน

2. สมรรถภาพพื้นฐาน (Competence) คือ ความสามารถด้านความรู้ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนในการปฏิบัติงาน การวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 สมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน คือ ความสามารถด้านความรู้ในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนในปัจจุบัน จากการประเมินของศึกษานิเทศก์เอง

2.2 สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง คือ ความสามารถด้านความรู้ เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงานที่ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนต้องการมี หรือต้องการได้รับ สอดคล้องกับการปฏิบัติงานหรืออยู่ในระดับที่เหมาะสมกับการ ปฏิบัติงานของตน

3. ศึกษานิเทศก์ หมายถึง ข้าราชการครูผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

สมมติฐานของการวิจัย

1. ศึกษานิเทศก์ที่มีความแตกต่างกันในด้านวุฒิทางการศึกษาจะมีความ แตกต่างกันในเรื่องต่อไปนี้คือ

- 1.1 ระดับสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน
- 1.2 ระดับสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง
- 1.3 ความต้องการทางการศึกษาด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการ

นิเทศการศึกษา

1.4 ความต้องการทางการศึกษาด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการศึกษา นอกโรงเรียน

2. ศึกษานิเทศก์ที่มีความแตกต่างกันในด้านประสบการณ์ในการปฏิบัติ หน้าที่ จะมีความแตกต่างกันในเรื่องต่อไปนี้คือ

- 2.1 ระดับสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน
- 2.2 ระดับสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง
- 2.3 ความต้องการทางการศึกษาด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการ

นิเทศการศึกษา

2.4 ความต้องการทางการศึกษาด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการศึกษา นอกโรงเรียน

3. ศึกษาวิเคราะห์ที่มีความแตกต่างกันในด้านภูมิหลังของศึกษานิเทศก์
จะมีความแตกต่างกันในเรื่องต่อไปนี้คือ

- 3.1 ระดับสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน
- 3.2 ระดับสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง
- 3.3 ความต้องการทางการศึกษาด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการ
นิเทศการศึกษา
- 3.4 ความต้องการทางการศึกษาด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการศึกษา
นอกโรงเรียน

4. ศึกษาวิเคราะห์ที่มีความแตกต่างกันในด้านอายุ จะมีความแตกต่างกัน
ในเรื่องต่อไปนี้คือ

- 4.1 ระดับสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน
- 4.2 ระดับสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง
- 4.3 ความต้องการทางการศึกษาด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการ
นิเทศการศึกษา
- 4.4 ความต้องการทางการศึกษาด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการศึกษา
นอกโรงเรียน

5. ศึกษาวิเคราะห์ที่มีความแตกต่างกันในด้านพื้นที่ในการปฏิบัติงาน จะมี
ความแตกต่างกันในเรื่องต่อไปนี้คือ

- 5.1 ระดับสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน
- 5.2 ระดับสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง
- 5.3 ความต้องการทางการศึกษาด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการนิเทศ
การศึกษา
- 5.4 ความต้องการทางการศึกษาด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการศึกษา
นอกโรงเรียน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่น่าสนใจในฉบับนี้มีความสำคัญต่อไปนี้

1. ความหมายของการนิเทศการศึกษา
2. ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา
3. การนิเทศศึกษานอกโรงเรียน
4. บทบาทของศึกษานิเทศก์
5. สมรรถภาพพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับนักการศึกษานอกโรงเรียน
6. สมรรถภาพพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับศึกษานิเทศก์
7. แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการทางการศึกษา
8. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการทางการศึกษา

ความหมายของการนิเทศการศึกษา

ความหมายของการนิเทศการศึกษา ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายและแนวทางของการศึกษาแต่ละยุคสมัย สำหรับความหมายของการนิเทศการศึกษาในยุคปัจจุบัน อาจพิจารณาได้ 2 แนว คือ

1. พิจารณาตามรูปศัพท์ การนิเทศ (Supervision) มาจาก Super และ Vision ซึ่ง Super หมายถึง ดีกว่า มากกว่า เหนือกว่า Supervise หมายถึง การแนะนำช่วยเหลือ การชี้แจง การปรับปรุง ส่วน Vision แปลว่า

คนอื่น ๆ 2519 : 1) ได้ให้ความหมายตามรูปศัพท์คำว่า "นิเทศ" (to supervise) แปลว่า ช่วยเหลือ แนะนำ หรือปรับปรุง

2. พิจารณาคามทัศนะของนักการศึกษา ซึ่ง บริกส์ และจัสแมน (Briggs and Justman. 1952 : 3) กล่าวว่า การนิเทศ หมายถึง การประสาน การกระตุ้น การแนะนำเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงาม ในทำนองเดียวกัน ดันน์ และสตีเฟนส์ (Dunn and Stephens. 1953 : 3 - 4) กล่าวว่า การนิเทศ คือ การสั่งการ และการประสานงานให้บุคคลปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลงาน ตามเป้าหมายที่ผู้บริหารระดับสูงขึ้นไปกำหนดไว้

วินัย เกษมเศรษฐ์ (วินัย เกษมเศรษฐ์ 2522 : 2) ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า เป็นระบบองค์การซึ่งมีพันธกิจอันจะก่อให้เกิดปฏิกิริยาสัมพันธ์กับระบบพฤติกรรมทางการสอน เพื่อมุ่งประสงค์ในการปรับปรุงสถานการณ์ การเรียนรู้ของผู้เรียน

สวน ขาญชัย อาจิณสมจารย์ (खाण्छिय आचिणसमार्ज्य 2527 : 57) มองการนิเทศการศึกษาในลักษณะเป็นบริการวิชาชีพทางการเรียนการสอน ซึ่งระบบโรงเรียนได้จัดทำขึ้นเพื่อช่วยในการปรับปรุงหลักสูตรและบรรยากาศของการเรียนการสอน

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (เอกชัย กี่สุขพันธ์ 2527 : 229) ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า หมายถึง ความพยายามที่จะช่วยในการเรียนการสอน พัฒนาไปในแนวทางที่ดี ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือ แนะนำจากผู้เชี่ยวชาญการสอนศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน หรือหัวหน้าสายวิชา

นิพนธ์ ไทพานิช (นิพนธ์ ไทพานิช 2527 : 22) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ ความพยายามของบุคลากรทางการศึกษา ที่จัดทำกิจกรรม และให้บริการกับผู้บริหารและครูในทางตรงและทางอ้อมที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนของครู เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนของผู้เรียน

อรรถน์ วิวัฒน์ สุนทรพงศ์ และคนอื่น ๆ (อรรถน์ วิวัฒน์ สุนทรพงศ์ และคนอื่น ๆ 2506 : 2) ได้อธิบายว่า การนิเทศการศึกษา คือ การช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการเรียนการสอน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า คือ การช่วยเหลือครู ในการปรับปรุงตนเองและงานในหน้าที่ของตนให้ประสิทธิภาพอยู่เสมอ

กู๊ด (Good. 1973 : 574) ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า คือ ความพยายามของเจ้าหน้าที่โรงเรียนที่คอยแนะนำให้ครูและนักศึกษาเพื่อ ส่งเสริมการสอน ให้การพัฒนาอาชีพแก่ครู และปรับปรุงความมุ่งหมายของการศึกษา อุปกรณ์การสอนและวิธีสอน ตลอดจนการประเมินผลการสอน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ อาจสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการประเมินผลเพื่อส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรม การเรียนการสอนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (เอกชัย กี่สุขพันธ์ 2527 : 225) ได้แบ่งความ มุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาเป็น 4 ประการ คือ เพื่อส่งเสริมความเจริญก้าวหน้า ทางอาชีพ เพื่อส่งเสริมความเจริญของงานของครู เพื่อปรับปรุงการสอนของครู ให้ดีขึ้น และเพื่อส่งเสริมและแนะนำครูและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียน กับชุมชน

รุ่ง พูลสวัสดิ์ (รุ่ง พูลสวัสดิ์ ม.ป.ป. : 5 - 6) ได้กล่าวถึงความ มุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ 5 ประการ คือ

1. เพื่อให้ครูดำเนินการสอนตามหลักสูตรและให้โดยผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
2. เพื่อให้ครูตระหนักถึงตัวปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนและการจัดการศึกษาอีกทั้งให้สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้

3. เพื่อพัฒนาหลักสูตร และการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสอดคล้อง
กับความต้องการและความจำเป็น

4. เพื่อรักษา ส่งเสริม คุณภาพ และมาตรฐานทางการศึกษา
ทุกระดับ

5. เพื่อให้ความช่วยเหลือและประสานงานทางวิชาการแก่กรมเจ้าสังกัด
และกระทรวงศึกษาธิการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนองค์การระหว่างประเทศ

สำหรับ สาย ภาณุรัตน์ (วินัย สมมิตร และคนอื่น ๆ 2527 :

225 - 256 อ้างอิงมาจาก สาย ภาณุรัตน์) ได้แบ่งความมุ่งหมายของการนิเทศ
การศึกษาในโรงเรียนทั่วไปออกเป็น 12 ประการ ดังต่อไปนี้คือ

1. ช่วยให้ครูเห็นและเข้าใจถึงแท้ในวัตถุประสงค์ของการศึกษา และ
หน้าที่เฉพาะของโรงเรียนที่จะดำเนินไปสู่วัตถุประสงค์ของการศึกษานั้น

2. ช่วยให้ครูได้เห็นและเข้าใจในความต้องการและปัญหาทาง ๆ ของ
เยาวชน

3. ช่วยสร้างครูให้มีลักษณะแห่งความเป็นผู้นำ

4. ช่วยเสริมขวัญของคณะครูให้อยู่ในสภาพที่ดีและเข้มแข็ง

5. ช่วยพิจารณาความเหมาะสมของงานให้อุปถัมภ์ความสามารถของครู
แต่ละคน และมอบงานนั้น ๆ ให้ครูแต่ละคน

6. ช่วยครูให้พัฒนาการสอนของตน

7. ช่วยฝึกครูใหม่ให้เข้าใจโรงเรียนและงานของอาชีพครู

8. ช่วยประเมินผลงานของครู

9. เพื่อช่วยให้ครูคนหาจุดลำบากในการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน และ
ช่วยครูวางแผนการสอนที่เหมาะสมในการสอนครั้งหนึ่ง ๆ

10. ช่วยในค่านิยมประชาธิปไตย บอกลา และชี้แจงราษฎรในท้องถิ่น
ทราบถึงความเคลื่อนไหวของการศึกษาที่โรงเรียนดำเนินการไปแล้ว

11. ช่วยหยิบยกปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียนที่ทางโรงเรียนไม่สามารถแก้ไขได้โดยลำพัง เสนอขอคิดเห็นและขอเสนอแนะแก้ไขให้ลุล่วงไป

12. ช่วยป้องกันครูใหญ่จากการถูกใช้งานจนเกินขอบเขต และช่วยป้องกันครูจากการถูกตำหนิติเตียนโดยไม่เป็นธรรม

นอกจากนี้ ชารี มณีศรี (ชารี มณีศรี 2523 : 5 - 43) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาว่า จากการสำรวจ คนควา และวิจัยในช่วงเวลาที่ผ่านมา แนวความคิดในการนิเทศได้เปลี่ยนจากการนิเทศแบบตรวจตรา มาเป็นการนิเทศแบบลักษณะความเป็นผู้นำในด้านการเรียนการสอน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยมุ่งที่จะช่วยครูให้เป็นครูที่สอนดียิ่งขึ้น ช่วยเด็กให้เรียนดียิ่งขึ้น และปรับปรุงโรงเรียนให้ดีขึ้น และสนับสนุนระบบบริหารการศึกษาในข้อที่ ต้องการให้การเรียนการสอนยังผลประโยชน์ต่อการ เรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เขียนคนเดียวกันได้กล่าวเปรียบเทียบกับบทบาทของศึกษานิเทศกว่าเป็นผู้ก่อพัค คือ การให้ทุน มีโซ่ผู้ก่อพัคหรือการให้อำนาจ เพื่อช่วยพัคให้คนทำงานได้ดีขึ้น

การนิเทศศึกษานอกโรงเรียน

กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีลักษณะงานต่างจากกรมอื่น ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ เพราะเป็นหน่วยที่ทำหน้าที่วิชาการในตัวเอง ประกอบกับต้องรับผิดชอบการให้การศึกษแก่ประชาชนที่อยู่นอกโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง การให้การศึกษามีทั้งที่กรมเป็นผู้จัดเองรวมไปถึงการประสานงาน อุดหนุน และส่งเสริมให้หน่วยงานอื่นจัด จึงมีความจำเป็นต้องตั้งหน่วยศึกษานิเทศก์ของกรมการศึกษานอกโรงเรียนขึ้น เพื่อช่วยเหลือฝ่ายบริหาร โดยมีอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปดังนี้ (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ 2527 : 27)

1. รับผิดชอบในการนิเทศการสอน การบริหาร และงานวิชาการ โดยเป็นที่ปรึกษาให้ขอเสนอแนะทางวิชาการแก่สถานศึกษา หรือหน่วยงานย่อยที่จัดการศึกษานอกโรงเรียน ในสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน

2. ตรวจสอบและควบคุมสถานศึกษาหรือหน่วยงานย่อยที่จัดการศึกษานอกโรงเรียนในสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กฎหมายระบุไว้

3. ศึกษาคุณค่าทางวิชาการการนิเทศการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกโรงเรียน และเผยแพร่การศึกษาค้นคว้าเพื่อส่งเสริมความรู้ความสามารถของศึกษานิเทศก์ และผู้เกี่ยวข้องทั้งงานนิเทศการศึกษานอกโรงเรียนทั่วไป

4. จัดอบรมและประชุมสัมมนาศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อออกปฏิบัติงานในท้องถิ่นเป็นระยะ ๆ โดยสม่ำเสมอเพื่อเสริมสร้างความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ แนวความคิด และแนวทางปฏิบัติให้ทันต่อเหตุการณ์และอยู่ในทิศทางอันเดียวกัน

5. ให้ความร่วมมือปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอบรมประชุม สัมมนา ศึกษาทดลอง วิจัย ประเมินผล ติดตามผล ปรับปรุง และส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน และการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสม

6. นิเทศการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่มีลักษณะต้องอาศัยความเชี่ยวชาญ และเทคนิคเฉพาะอย่าง เช่น กิจกรรมศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ศูนย์วิทย์เพื่อการศึกษา และการศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์

7. ประสานงานการบริหาร วิชาการ และให้ความร่วมมือกับทุกหน่วยงานทั้งของรัฐบาลและเอกชนที่จัดและส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน ทั้งที่เป็นงานพิเศษทางวิชาการและทางคุณภาพการศึกษา ตลอดจนโครงการใหม่ต่าง ๆ ที่เร่งรัดตามนโยบาย ซึ่งนอกเหนือไปจากหน้าที่ของส่วนราชการอื่นในกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ระบุไว้

ดังที่กล่าวข้างต้นว่างานการศึกษานอกโรงเรียนต่างจากงานการศึกษาในระบบของกรม กองอื่น ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ และมีหน่วยงานอื่น ๆ เกี่ยวข้องสัมพันธ์มากมาย ดังนั้นในการนิเทศการศึกษานอกโรงเรียนถ้าให้เฉพาะศึกษานิเทศก์

รับผิดชอบ ก็คงจะทำงานได้ไม่ทั่วถึง จึงมีความจำเป็นต้องมีการนิเทศในหลายฝ่าย หลายระดับ ได้แก่ ระดับเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด ระดับเจ้าหน้าที่ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาค ระดับกองต่าง ๆ ในกรมการศึกษาออกโรงเรียน นอกจากนี้แล้วยังมีเจ้าหน้าที่เทศกฝ่ายอื่น ๆ เช่น ศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาธิการ อำเภอที่รับผิดชอบงานการศึกษาทั้งหมดในเขตจังหวัดและอำเภอนั้น ๆ แม้ว่าในการ นิเทศการศึกษาจำเป็นต้องใช้ความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านก็ตาม โดยทั่ว ๆ ไปศึกษานิเทศก์ ก็จำเป็นต้องมีความรอบรู้ในดานวิชาการที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี

บทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์

ในทางทฤษฎี ศึกษานิเทศก์มีตำแหน่งเป็นผู้นำทางวิชาการ เพราะศึกษานิเทศก์ เกี่ยวข้องกับการค้นหาและเสาะแสวงหากรรมวิธีที่จะปรับปรุงสภาพการเรียนการสอน ให้ดียิ่งขึ้น การเป็นผู้นำทางวิชาการจำเป็นที่ศึกษานิเทศก์จะต้องกระทำ หรือแสดง ความสามารถออกมาตามที่คนอื่นคาดหวัง คือ แสดงพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการ ตำแหน่งใดที่สังคมกำหนดให้ บุคคลจำต้องแสดงบทบาทตามหน้าที่นั้น และแสดงให้เห็น เหมาะสมกับตำแหน่ง ดังนั้นหน้าที่ของศึกษานิเทศก์จึงเป็นเสมือนผู้รอบรู้เชิงวิชาการ ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ (ประกอบ ระกิติ 2520 : 13)

ชาวี มณีศรี (ชาวี มณีศรี 2523 : 28) ได้แบ่งฐานะหรือจุดยืนของ ศึกษานิเทศก์เป็น 4 ประการ คือ

1. เป็นนักวิชาการ ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของกระทรวงศึกษาธิการช่วยเหลือ ศึกษาธิการจังหวัด และศึกษาธิการอำเภอ ดูแล ส่งเสริม ควบคุมมาตรฐาน การศึกษา

2. เป็นผู้บริหารเมื่อได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้บริหาร การศึกษา ตรวจสอบสถานศึกษาในความบริหาร

3. เป็นผู้ประสานงานระหว่างผู้บริหารเบื้องต้นกับคณะครู เพื่อให้เข้าใจ
ปัญหาการศึกษาารวมกัน

4. เป็นวิทยากรที่จะต้องศึกษาค้นคว้า ไขต่อความเคลื่อนไหวทางการศึกษา
จริงจัง ทำจริง แสดงได้จริง เป็นต้น และตามความเห็นของ ยง วัชสวัสดิ์
(ยง วัชสวัสดิ์ 2524 : 52) แบ่งฐานะของศึกษานิเทศก์เป็น 3 ฐานะ คือ
ฐานะนักวิชาการ ฐานะวิทยากร และฐานะผู้ประสานงาน ซึ่งคล้ายคลึงกับ
ความเห็นของ ชารี มณีสร์

สายหยุด จำปาทอง (วินัย สมมิตร และคนอื่น ๆ 2527 :

264 - 265 อ้างอิงมาจาก สายหยุด จำปาทอง) ได้จำแนกงานของศึกษานิเทศก์
เป็น 6 ประการ ดังนี้

1. งานเกี่ยวกับครู ได้แก่ ช่วยจัดประชุมนิเทศครูใหม่ ช่วยครูใหม่ในการ
ปฏิบัติงาน ช่วยครูตามที่ขอรองมา และเปิดโอกาสให้พบปะอยู่เสมอ

2. เกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูศึกษาหลักสูตร ประมวล
การสอนให้เข้าใจ ส่งเสริมให้ครูทำประมวลการสอนและบันทึกการสอนร่วมกัน
ส่งเสริมให้ครูปรับปรุงหลักสูตรและประมวลการสอน โดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้
มากที่สุด

3. เกี่ยวกับอุปกรณ์การสอน ได้แก่ แนะนำให้ครูทราบถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ
ที่มีอยู่ และพอสามารถจัดหาได้ และให้ใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด พยายามจัด
บริการเกี่ยวกับอุปกรณ์เท่าที่สามารถทำได้ ส่งเสริมให้ครูผลิตอุปกรณ์อย่างง่าย ๆ
เท่าที่จะทำได้ ส่งเสริมให้ครูใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ในการเรียน
การสอน

4. เกี่ยวกับการปรับปรุงงานวิชาชีพครู ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูสังเกต
การสอนซึ่งกันและกันและของโรงเรียนอื่น ๆ ร่วมปรึกษากับครูเกี่ยวกับการปรับปรุง
การเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูเข้าอบรมสัมมนา ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ทันสมัย
อยู่เสมอ

5. เกี่ยวกับการทำงานร่วมกัน ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูวางแผนการเรียนการสอนร่วมกัน ส่งเสริมให้ครูทำงานร่วมกับผู้ปกครองหรือบุคคลอื่น ๆ ในการปรับปรุงโรงเรียน

6. เกี่ยวกับการค้นคว้าทดลอง ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูทดลองสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เช่น วิธีสอน โดยส่งเสริมให้ครูค้นคว้าทดลองอยู่เสมอ ตลอดจนส่งเสริมครูในทุก ๆ ด้านเพื่อที่ครูจะได้ทำการค้นคว้าทดลองได้สะดวก

เอกชัย กิสุขพันธ์ (เอกชัย กิสุขพันธ์ 2527 : 228) กล่าวว่า
ศึกษานิเทศก์ควรมีหน้าที่โดยทั่วไปดังนี้

1. ช่วยเหลือหรือแนะนำโรงเรียนในด้านวิชาการและการบริหารงานในโรงเรียน

2. ช่วยพัฒนาจุดมุ่งหมายทางการศึกษา หรือการเรียนการสอน

3. ช่วยพัฒนาโปรแกรมการศึกษาของโรงเรียนให้เป็นที่ไปตามหลักสูตรระดับต่าง ๆ

4. ช่วยพัฒนาครูให้มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ เช่น การผลิตแผนแพร์เอกสารทางวิชาการ หรือการให้ความช่วยเหลือในด้านวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน การจัดอบรมสัมมนา การอภิปราย เป็นต้น

5. ช่วยผู้บริหารและครูแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิชาการหรือการบริหารในโรงเรียน

6. ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา เช่น ศึกษานิเทศก์ ครู ผู้บริหาร และชุมชน เป็นต้น

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (สงวน สุทธิเลิศอรุณ 2523 : 189) ได้สรุปหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ไว้ดังนี้คือ

1. กระตุ้นการทำงานของครูโดยวิธีการจัดประชุม อบรม และสัมมนา

2. มีส่วนรวมและช่วยเหลือการทำงานของครู

3. ประสานงาน คัดข้อ และสัมพันธ์กับบุคลากรในโรงเรียน

4. เยี่ยมโรงเรียน
5. ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และวิจัย

สมรรถภาพพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับนักศึกษานอกโรงเรียนหรือนักการศึกษาผู้ใหญ่

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสมรรถภาพพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับนักศึกษานอกโรงเรียน หรือนักการศึกษาผู้ใหญ่ในต่างประเทศ แคมเบอร์เลน (Chamberlain. 1961 : 78 - 82) ได้แบ่งสมรรถภาพพื้นฐานของนักการศึกษาผู้ใหญ่ออกเป็น 3 ด้าน คือ สมรรถภาพด้านความรู้ สมรรถภาพด้านทักษะ และสมรรถภาพด้านเจตคติที่นักการศึกษาผู้ใหญ่จะต้องมี และได้เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อยดังนี้

1. เชื่อว่าประชาชนมีศักยภาพที่จะเจริญเติบโตได้
2. สามารถในการคิดพัฒนาโครงการ
3. สามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ มีความสามารถในการพูดและเขียนได้อย่างแคลวคล่อง
4. มีความเข้าใจเกี่ยวกับเงื่อนไขในการทำให้ผู้ใหญ่ชอบเรียนมากที่สุด
5. สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง
6. สามารถเป็นผู้นำกลุ่มให้ประสบผลสำเร็จ
7. สามารถรู้และเข้าใจตนเองเกี่ยวกับค่านิยมแห่งตน ตลอดจนจุดเด่นและจุดบกพร่องของตนเอง
8. เป็นคนใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
9. มีความเข้าใจในวิธีการกระตุ้นผู้ใหญ่เข้าร่วมโครงการ
10. มีความศรัทธาอย่างแรงกล้าในการศึกษาผู้ใหญ่
11. สามารถจัดการและดำเนินการกิจกรรมที่ซับซ้อนได้
12. สร้างระบบค่านิยมของการศึกษาผู้ใหญ่ได้

13. มีความเข้าใจในโครงสร้างของชุมชน องค์การทางสังคมของชุมชน และกลุ่มในชุมชน

14. เชื่อว่านวัตกรรมและการทดลอง เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับวงการการศึกษา ผู้ใหญ่

15. เชื่อในเรื่องเสรีภาพทางความคิดและการแสดงออก

รอสแมน และบันนิง (Rossman and Bunning. 1978 : 150 - 151)

ได้ศึกษาเกี่ยวกับความรู้ และทักษะที่นักการศึกษาผู้ใหญ่ควรมีในการปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ โดยใช้เทคนิคเคลฟาย และวิเคราะห์เพื่อจัดกลุ่มสมรรถภาพต่าง ๆ โดยใช้เทคนิคเกสตัลท์ โพลาไรเซชัน (Gestalt Polarization Technique) ซึ่งเป็นเทคนิคที่ใช้แยกข้อมูลออกเป็นกลุ่ม ๆ โดยยึดถือความสอดคล้องกันของความคิดเห็นของกลุ่มบุคคล ผลการศึกษาพบว่า มีสมรรถภาพด้านความรู้ และสมรรถภาพด้านทักษะ 6 ประเภทสำหรับนักการศึกษาผู้ใหญ่ ได้แก่

1. สมรรถภาพด้านส่วนตัวของนักการศึกษาผู้ใหญ่ คือ สมรรถภาพที่มีความจำเป็นในการส่งเสริมให้ตนเองประสบความสำเร็จ ได้แก่

1.1 ความรู้ ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับ

- ตนเอง
- กระบวนการเปลี่ยนแปลง
- พฤติกรรมขององค์การ กลุ่ม และบุคคล
- กระบวนการกลุ่ม
- แนวโน้มของสังคมที่มีผลกระทบต่อการศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่
- ปรัชญาทั่วไป

1.2 ทักษะ ประกอบด้วยทักษะต่อไปนี้คือ

- การสื่อสาร
- การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

- การสืบค้นอย่างมีระบบ การประเมินโดยใช้วิจารณ์ญาณ และการแก้ปัญหา
- การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงตัวเอง บุคคลอื่น องค์การ ในชุมชนหรือชุมชน
- การสร้างเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- การปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้รับบริการ การศึกษาผู้ใหญ่

2. สมรรถภาพด้านขอบข่ายของงานการศึกษาผู้ใหญ่ คือ สมรรถภาพที่เกี่ยวกับความเข้าใจต่อการศึกษาผู้ใหญ่ในเรื่อง ขอบข่าย เป้าหมาย หน้าที่ และแนวโน้มของการศึกษาผู้ใหญ่ ใดแก

2.1 ความรู้ ประกอบด้วยความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- หน้าที่ของนักการศึกษาผู้ใหญ่
- หลักการ ของนักการศึกษาผู้ใหญ่
- ความสัมพันธ์ของการศึกษาผู้ใหญ่ต่อบุคคล ชุมชน และสังคม
- สถานันทางการศึกษา ในเรื่องหน้าที่ ความสัมพันธ์

ร่วมกันกับสังคมและการ เปลี่ยนแปลงของสถานันการศึกษา

- แนวโน้มของสังคมที่มีผลกระทบต่อการศึกษาผู้ใหญ่
- เหตุการณ์ปัจจุบันและความสอดคล้องของเหตุการณ์ปัจจุบัน

กับการศึกษาผู้ใหญ่

- ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- แนวโน้มของการอุดมศึกษาและการศึกษาต่อเนื่อง
- ปรัชญาทั่วไป

2.2 ทักษะ ประกอบด้วยทักษะเกี่ยวกับ

- การเป็นผู้ให้คำปรึกษาทางวิชาการ
- การกำหนดทางเลือกในอนาคตสำหรับข้อปัญหาปัจจุบัน

3. สมรรถภาพด้านที่เกี่ยวกับตัวผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ คือ สมรรถภาพที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์และการทำให้ความสัมพันธ์คงอยู่ การให้การแนะแนวและการเป็นผู้นำ ใดแก่

3.1 ความรู้ ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับ

- จิตวิทยาการศึกษาผู้ใหญ่
- กระบวนการเปลี่ยนแปลง
- พฤติกรรมขององค์กร กลุ่มและบุคคล

3.2 ทักษะ ประกอบด้วยทักษะต่อไปนี้คือ

- การทำให้เกิดกระบวนการต้องการ เป็นตัวของตัวเองในผู้ใหญ่
- การกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค
- การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงตนเอง บุคคลอื่น ๆ องค์กร

ในชุมชนหรือชุมชน

- การจูงใจมนุษย์
- การให้คำปรึกษาผู้ใหญ่
- การช่วยเหลือบุคคลอื่น กำหนดเป้าหมายของชีวิต
- การปรับให้เกิดสมดุลระหว่างความต้องการ ของบุคคลกับ

ความต้องการ ของสังคม

- การสร้างเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- การปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้นับบริการการศึกษาผู้ใหญ่

4. สมรรถภาพด้านสิ่งแวดล้อมของการศึกษาผู้ใหญ่ คือ สมรรถภาพที่จำเป็นในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพกับกลุ่ม กลุ่มพลัง และองค์ประกอบแวดล้อมอื่น ๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กับกระบวนการ ของการศึกษาผู้ใหญ่ ใดแก่

4.1 ความรู้ ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับ

- กระบวนการเปลี่ยนแปลง
- สภาพสังคมปัจจุบันคือกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ความต้องการ

ของสังคม และแนวโน้มของสังคม

- หน้าที่ของนักการศึกษาผู้ใหญ่
- ชุมชนคือองค์กรทางสังคม กลุ่ม พลังต่าง ๆ และวิถีการพัฒนาชุมชนแต่ละกลุ่มพลังต่าง ๆ

- พฤติกรรมขององค์กร กลุ่ม และบุคคล
- สถาบันทางการศึกษาในเรื่องหน้าที่ความสัมพันธ์ร่วมกันกับสังคมและการเปลี่ยนแปลงของสถาบันการศึกษา

- แนวโน้มของสังคมที่มีผลกระทบต่อการศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่
- กระบวนการกลุ่ม
- เหตุการณ์ปัจจุบันและความสอดคล้องของเหตุการณ์ปัจจุบันกับการศึกษาผู้ใหญ่

4.2 ทักษะ ประกอบด้วยทักษะเกี่ยวกับ

- การสื่อสาร
- การสืบค้นอย่างเป็นระบบ การประเมินโดยใช้วิจารณ์ญาณและการแก้ปัญหา
- การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงตนเอง บุคคลอื่น องค์กรในชุมชนหรือชุมชน

- การแสวงหาความร่วมมือจากชุมชน
- การจูงใจมนุษย์
- การให้ความช่วยเหลือกลุ่มในการแก้ปัญหา
- การเป็นผู้นำกลุ่ม ผู้นำทางวิชาการและผู้นำชุมชน
- การสนับสนุนกลุ่มทำงานในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มทำงาน

ทางการศึกษา

- การเป็นผู้ให้คำปรึกษาทางวิชาการ
- การทำให้องค์กรดำรงอยู่ พัฒนาหรือสร้างองค์กรใหม่
- การวิเคราะห์ความต้องการทางการศึกษาของสังคม

- การรับผิดชอบต่อสาธารณชน
- การทำให้เกิดความสมดุลระหว่างความต้องการของบุคคล

กับความต้องการของสังคม

5. สมรรถภาพด้านการสร้างโครงการศึกษาผู้ใหญ่ คือ สมรรถภาพในเรื่องการวางแผนการพัฒนารูปแบบและการดำเนินการ เพื่อใช้ประโยชน์ทางการศึกษาทั้งหลายรวมถึงการสร้างคณะกรรมการพัฒนาทรัพยากร และหน้าที่การบริหารโครงการต่าง ๆ ได้แก่

5.1 ความรู้ ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับ

- การดำเนินการใช้โครงการนอกระบบต่าง ๆ
- เทคนิคการวางแผนการศึกษา
- การพัฒนารูปแบบโครงการนอกระบบต่าง ๆ
- ทรัพยากรในชุมชน
- กระบวนการตัดสินใจ
- ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- การใช้สื่อมวลชนเพื่อการศึกษาผู้ใหญ่
- วิธีการอื่น ๆ ในการกำหนดความรู้ที่นอกเหนือจากวิธี

วิทยาศาสตร์

5.2 ทักษะ ประกอบด้วยทักษะต่อไปนี้คือ

- การสื่อสาร
- การสืบค้นอย่างเป็นระบบ การประเมินโดยใช้วิจารณญาณ

และวิธีการแก้ปัญหา

- การวิเคราะห์ความต้องการทางการศึกษาของบุคคล
- การสร้างโอกาสการเรียนรู้ใหม่ ๆ
- การจูงใจมนุษย์
- การค้นหาหรือสร้างทรัพยากรทางการศึกษา

- การใช้ผลงานวิจัยเพื่อปรับปรุงการสอน
- การทำให้องค์กรดำรงอยู่ พัฒนาหรือสร้างองค์กรใหม่
- การบริหารหรือดำเนินโครงการทางการศึกษา
- การใช้ประโยชน์จากคณะกรรมการที่ปรึกษา
- การกำหนดทางเลือกในอนาคตสำหรับข้อปัญหามัจจุบัน
- การเป็นผู้ฝึกสอนครู
- การจัดการ เกี่ยวกับการ เงินของกระบวนการทางการศึกษา

6. สมรรถภาพด้านกระบวนการของการศึกษา คือ สมรรถภาพของ นักการศึกษาผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนโดยตรงรวมถึงการใช้วิธีการต่าง ๆ เทคนิคและ อุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพกับผู้เรียน วิธีการเรียนและการเปลี่ยนแปลงของ ผู้เรียน และกระบวนการประเมินผล ได้แก่

6.1 ความรู้ ประกอบด้วยความรู้ในเรื่อง

- กระบวนการ เปลี่ยนแปลง
- ทฤษฎีการเรียนรู้
- วิธีการเทคนิคและเครื่องมือที่เหมาะสมในการประเมินผล
- ชุมชน ใดแก องค์กรทางสังคม กลุ่มพลังต่าง ๆ และ

วิธีการพัฒนาองค์กรและกลุ่มพลังต่าง ๆ

- กระบวนการตัดสินใจ
- การใช้ผลงานวิจัยใหม่ ๆ
- กระบวนการ กลุ่ม
- การใช้วิธีการ เทคนิคและเครื่องมือทางการศึกษา
- การใช้สื่อมวลชนเพื่อการศึกษาผู้ใหญ่

6.2 ทักษะ ประกอบด้วยทักษะต่อไปนี้

- การสื่อสาร
- การวิเคราะห์ความต้องการทางการศึกษาของบุคคล

- การกระตุ้นให้เกิดกระบวนการต้องการเป็นตัวของตัวเองในผู้ใหญ่
- การกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์
- การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้จากความต้องการ
- การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงตนเอง บุคคลอื่น องค์กรในชุมชน

หรือชุมชน

- การเป็นผู้สอนที่มีประสิทธิภาพ
- การใช้วิธีการสำหรับให้ผู้ใหญ่วิเคราะห์ความต้องการเรียนรู้ของ

ตนเองได้

- การประเมินประสิทธิภาพของผลผลิตทางการศึกษา
- การจูงใจมนุษย์
- การเสนอสถานการณ์เรียนรู้ให้ใหญ่เรียนในกลุ่ม
- การช่วยเหลือกลุ่มในการแก้ปัญหา
- การสืบค้นและการสร้างทรัพยากรทางการศึกษา
- การใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางการศึกษา
- การสร้างเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

แดเนียล และโรส (Daniel and Rose. 1982 : 75 - 88)

ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงาน และนักวิชาการทางการศึกษาผู้ใหญ่เกี่ยวกับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้ปฏิบัติงานการศึกษาผู้ใหญ่ โดยใช้เทคนิคเคลฟาย เก็บรวบรวมข้อมูล 2 รอบ จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนผิวดำ และผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาต่อเนื่องซึ่งเป็นสมาชิกของ National University Continuing Education Association จาก 12 รัฐ ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกา รวมทั้งในประเทศเปอร์โตริโก และสาธารณรัฐโดมินิกัน จำนวน 78 คน สรุปได้ว่าความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับนักการศึกษาผู้ใหญ่ ที่จัดอยู่ในอันดับสูงสุดดังต่อไปนี้

1. สมรรถภาพด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้
 - 1.1 ขรรรมชาติ และความต้องการของผู้ใหญ่
 - 1.2 การพัฒนาวิชาชีพตามจุดมุ่งหมายและหน้าที่ของวิชาชีพ
 - 1.3 แหล่งทรัพยากรในชุมชน
 - 1.4 การสร้างโครงการนวัตกรรม
 - 1.5 หน้าที่ของนักการศึกษาผู้ใหญ่
 - 1.6 การจัดองค์กรในชุมชน โครงสร้างอำนาจ และวิธีการพัฒนา

ชุมชน

2. สมรรถภาพด้านทักษะ ได้แก่
 - 2.1 การติดต่อสื่อสาร
 - 2.2 การบริหารหรือการจัดการโครงการ
 - 2.3 ความเป็นผู้นำกลุ่ม วิชาการ และชุมชน
 - 2.4 การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ
 - 2.5 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน
 - 2.6 การเป็นผู้เปิดเผยข้อสาธารณชน
 - 2.7 การเงินในแง่ของกระบวนการการศึกษา
 - 2.8 การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงตนเอง บุคคลอื่น ๆ องค์กร

และชุมชน

โซโลมอน (Solomon. 1983 : 3) ได้เสนอความรู้และทักษะที่จำเป็นในการฝึกอบรม นักการศึกษาผู้ใหญ่ในออสเตรเลีย ดังต่อไปนี้

1. สมรรถภาพด้านความรู้มี 10 รายการ คือ
 - 1.1 หน้าที่ของนักการศึกษาผู้ใหญ่เกี่ยวกับการวางแผน การจัดองค์การ การประสานงาน การตัดสินใจ การจัดงบประมาณ การประเมินผล การติดต่อสื่อสาร และการจัดทีมงาน
 - 1.2 ขรรรมชาติและความต้องการของผู้ใหญ่

- 1.3 แหล่งทรัพยากรที่เป็นองค์กรทางการศึกษาผู้ใหญ่
- 1.4 ทฤษฎีการเรียนรู้ และการเลือกจัดประสบการณ์ในการเรียนให้เหมาะสมที่สุด
- 1.5 การพัฒนาหลักปฏิบัติทางการศึกษาผู้ใหญ่
- 1.6 กระบวนการเปลี่ยนแปลง
- 1.7 ปรัชญาในตนเอง ขั้นตอนของการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงทัศนะ ความต้องการทางสติปัญญาและทางร่างกาย
- 1.8 จิตวิทยาเกี่ยวกับพัฒนาการทางสติปัญญา และชราภาพวิทยา (gerontology)
- 1.9 สังคมในปัจจุบันในเรื่อง กลุ่มของสังคม ความต้องการของสังคม แนวโน้ม วัฒนธรรม และผลกระทบที่มีต่อผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่
- 1.10 วิธีการวิจัย
2. สมรรถภาพด้านทักษะมี 11 รายการ คือ
 - 2.1 การวินิจฉัยความต้องการทางการศึกษาของผู้ใหญ่
 - 2.2 การวินิจฉัยประสบการณ์ในการเรียนรู้ เพื่อค้นหาความต้องการของบุคคล
 - 2.3 การนำเข้าสู่ประสบการณ์การเรียนรู้
 - 2.4 การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง และการเป็นตัวของตัวเอง (Self - actualisation) ให้เกิดขึ้นในผู้ใหญ่
 - 2.5 การติดต่อสื่อสาร
 - 2.6 การสำรวจวิธีการสอนและการปรับปรุงวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้ใหญ่
 - 2.7 การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (facilitator) หรือผู้นำในการเปลี่ยนแปลง
 - 2.8 การนำวิธีการเรียนรู้ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ต่อผู้เรียนมาใช้

2.9 การประเมินผลการวิจัยและการแก้ปัญหา

2.10 การประเมินตนเองนำไปสู่การปรับปรุงตนเอง

2.11 การคนคว้าและการวิจัย

สำหรับสมรรถภาพที่จำเป็นสำหรับนักการศึกษาผู้ใหญ่ หรือนักการศึกษา
นอกโรงเรียนในประเทศไทย ไพฑูรย์ โพธิ์สาร (ไพฑูรย์ โพธิ์สาร 2526 :
25 - 27) ได้วิเคราะห์จากเอกสารหลักสูตรปริญญาการศึกษามัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง
ใหม่ พ.ศ. 2525 ทางการศึกษาผู้ใหญ่ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
และเอกสารหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตทางการศึกษาผู้ใหญ่ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
พ.ศ. 2523 - 2524 ผลของการวิเคราะห์พบว่า นักการศึกษาผู้ใหญ่และ
นักศึกษานอกโรงเรียนของประเทศไทย จะต้องมามีสมรรถภาพด้านความรู้ ด้าน
ทักษะ และด้านเจตคติในเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
ดังนี้

1. การปรับปรุงตัวเองของนักศึกษานอกโรงเรียน คือ

1.1 ลักษณะการเป็นผู้นำแบบต่าง ๆ วิธีการพัฒนาบุคลิกภาพของ
ตนเอง โดยตั้งจุดมุ่งหมายในการทำงาน ตั้งปรัชญาชีวิต ความมีวินัยในตนเอง

(2) ขอบข่ายของงานการศึกษานอกโรงเรียน คือ

✓ 2.1 การศึกษานอกโรงเรียนประกอบด้วย แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต
ความหมาย ความมุ่งหมาย ขอบข่าย หลักการและแนวคิดในการจัดการศึกษา
นอกรโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษานอกโรงเรียนกับการพัฒนาประเทศ
โครงการสำคัญในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในประเทศไทย การใช้แหล่ง
วิทยาการในชุมชนและสื่อมวลชนสำหรับการศึกษานอกโรงเรียน ✓

2.2 ปัญหาและแนวโน้มทางการศึกษาผู้ใหญ่ ประกอบด้วยปัญหาในการ
จัดการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกโรงเรียนในปัจจุบันในแง่หลักการ การจัด
กิจกรรม อาคารสถานที่ ผู้เรียน ผู้รับผิดชอบ การประสานงาน การแก้ปัญหา
และสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล โครงการพัฒนาและการขยายขอบเขตการศึกษา
นอกรโรงเรียนที่มีอยู่ในปัจจุบัน ปัญหาและแนวโน้มในอนาคต

3. ความเข้าใจตัวผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ คือ

3.1 หลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ประกอบด้วยจิตวิทยาพัฒนาการ และธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ในการสอนผู้ใหญ่ ตลอดจนการจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศเพื่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

3.2 การแนะแนวการศึกษาผู้ใหญ่ ประกอบด้วยการแนะแนวการเรียน การอาชีพ และการดำรงชีวิต การจัดและให้บริการแนะแนว และให้คำปรึกษาในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผู้ใหญ่

4. สิ่งแวดล้อมของการศึกษานอกโรงเรียน คือ

4.1 การศึกษาชุมชน ประกอบด้วยหลักการ วิธีการ ความหมายของการศึกษาชุมชน การสำรวจปัญหาและความต้องการทางการศึกษา การจัดหลักสูตร และกิจกรรมการใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อการศึกษา การจัดสถานที่ การบริหารบุคคล

4.2 การเสริมธุรกิจของสังคมไทย ประกอบด้วยเสริมธุรกิจภาคเมือง และภาคชนบท ทั้งในแง่โครงสร้างการผลิต การขนส่ง การแจกจ่าย การจำหน่าย การบริโภค การเก็บออม เน้นความรู้ ทักษะ และการใช้ฝีมือแรงงานของประชาชน ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษานอกโรงเรียนกับการพัฒนาเสริมธุรกิจของสังคมไทย

✓ 4.3 การสาธารณสุข และการสุขภาพในชุมชน ประกอบด้วยหลักเบื้องต้นของสาธารณสุขและสุขภาพที่เกี่ยวกับชุมชนทั้งในเมืองและชนบท การสำรวจสภาพและปัญหาด้านการสาธารณสุข ตลอดจนการบริการสาธารณสุขในชุมชน ความรับผิดชอบและบทบาทของนักการศึกษานอกโรงเรียนต่อการพัฒนาสาธารณสุข และสุขภาพ

4.4 บทบาทของการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกโรงเรียนในการพัฒนาเสริมธุรกิจและการปกครองของประเทศ

4.5 บทบาทของการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียนในการพัฒนาการเกษตร และอาชีพในชุมชน

5. การสร้างโปรแกรมการศึกษานอกโรงเรียน คือ

5.1 เทคนิคการสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชนเพื่อการศึกษานักผู้ใหญ่ ได้แก่ การพัฒนาและใช้เครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้งวิธีการทางมนุษยวิทยาและสังคมวิทยา เพื่อใช้ในการสำรวจและวิจัยปัญหา ความต้องการและข้อมูลต่าง ๆ ของชุมชน การทำวิจัยด้านการศึกษานอกโรงเรียน

5.2 การวางแผน และประเมินผลการศึกษาผู้ใหญ่ ประกอบด้วยหลักการวางแผนและการจัดหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ โครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกโรงเรียน วิธีการจัดทำโครงการการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และการประเมินผลโครงการ

5.3 วิธีการสอนสำหรับผู้ใหญ่ ประกอบด้วยหลักการสอนผู้ใหญ่ แหล่งวิทยาการต่าง ๆ ในท้องถิ่น สื่อการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ รวมทั้งการผลิตสื่อการเรียนการสอนและเอกสารทางการศึกษา แหล่งบริการด้านสื่อการสอน การใช้สื่อมวลชนให้เกิดประโยชน์ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน

6. การใช้กระบวนการของการศึกษา คือ

6.1 การประชาสัมพันธ์ และแนวทางการประชาสัมพันธ์สำหรับการศึกษานักผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน

6.2 การศึกษานักผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ประกอบด้วยเทคนิค วิธีสอน การจัดกิจกรรมสื่อการสอน การวัดผล และการบริหาร

6.3 การศึกษานักผู้ใหญ่สายสามัญประกอบด้วยเทคนิค วิธีสอน การจัดกิจกรรมสื่อการสอน การวัดผล และการบริหาร

6.4 การอาชีวศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ประกอบด้วย เทคนิค วิธีสอน การจัดกิจกรรมสื่อการสอน การวัดผล และการบริหาร

6.5 การจัดบริหารงานอาสาสมัครและกิจกรรมเยาวชน

6.6 การจัดและบริหารงานอดิเรกและกิจกรรมกลุ่มสนใจ

6.7 การจัดและบริหารงานห้องสมุดประชาชนเพื่อการศึกษาผู้ใหญ่

และการศึกษานอกโรงเรียน

สรุปแล้วในเรื่องสมรรถภาพพื้นฐานด้านความรู้ที่จำเป็นสำหรับนักการศึกษา
นอกโรงเรียนหรือนักการศึกษาผู้ใหญ่ อาจพิจารณาในขอบข่ายของสมรรถภาพพื้นฐาน
6 ประเภท คือ

1. สมรรถภาพด้านส่วนตัวของนักการศึกษาผู้ใหญ่
2. สมรรถภาพด้านขอบข่ายงานการศึกษายผู้ใหญ่
3. สมรรถภาพด้านที่เกี่ยวกับตัวผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่
4. สมรรถภาพด้านสิ่งแวดล้อมของการศึกษายผู้ใหญ่
5. สมรรถภาพด้านการสร้างโครงการการศึกษายผู้ใหญ่
6. สมรรถภาพด้านกระบวนการของการศึกษา

สมรรถภาพพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับศึกษานิเทศก์

ในสหรัฐอเมริกา ได้มีการสำรวจความคิดเห็นของครูใน 48 รัฐ ในปี
ค.ศ. 1954 พบว่า ครูส่วนมาก (34 รัฐ) เห็นว่าศึกษานิเทศก์ควรมีวุฒิพิเศษ
ในระดับที่ตนนิเทศ และอีกจำนวนหนึ่ง (13 รัฐ) เห็นว่าศึกษานิเทศก์ควรสำเร็จ
ปริญญาโท มีวุฒิกู ใ้รับการฝึกพิเศษทางการนิเทศและควรมีประสบการณ์ทาง
การสอน 3 - 5 ปี อีกจำนวนหนึ่งเห็นว่าศึกษานิเทศก์ควรผ่านหลักสูตรเกี่ยวกับ
การนิเทศ และมีประสบการณ์ทางการสอน 2 - 3 ปี (พม สสช 2523 :

22 - 23)

เมื่อพิจารณาสมรรถภาพของศึกษานิเทศก์จากการสำรวจความคิดเห็นของครู
ในสหรัฐอเมริกาแล้วจะพบว่า เน้นด้านวุฒิ ประสบการณ์ และความรู้พิเศษเฉพาะ
ระดับ เฉพาะวิชา

ไวลส์ (Wiles. 1967 : 20 - 26) ได้กล่าวถึงทักษะที่จำเป็นสำหรับการนิเทศการศึกษามี 5 ประการ คือ ทักษะในการเป็นผู้นำ ทักษะในจรรยาบรรณวิชาชีพ ทักษะในด้านกระบวนการพัฒนา ทักษะในด้านการบริหารบุคคล และทักษะในด้านการประเมินผล

โมแฮมมัด อับดุลกาเคร์ และสมจิตร สร้อยสุริยา (โมแฮมมัด อับดุลกาเคร์ และสมจิตร สร้อยสุริยา 2520 : 4) กล่าวว่า เพื่อให้การนิเทศมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้นิเทศจำเป็นต้องพัฒนาทักษะของตนอย่างสืบเนื่อง ได้แก่ ทักษะในการสัมภาษณ์ ทักษะในการสังเกต ทักษะในการนำอภิปราย ทักษะในการร่วมอภิปราย ทักษะในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง ทักษะในการวิเคราะห์ปัญหา ทักษะในการสรุปความ ทักษะในการวิจารณ์ ทักษะในการพูด ทักษะในการฟัง ทักษะในการสาธิต ทักษะในการคำนวณ ทักษะในการเป็นประธานที่ประชุม ทักษะในการแก้ปัญหา และทักษะทางเทคโนโลยีการวิจัย

นอกจากนี้ ออลฟอนโซ และคนอื่น ๆ (Alfonso and other. 1975 : 45 - 47) ได้ระบุถึงทฤษฎีที่ศึกษานิเทศก์ควรรู้ 4 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีองค์การ ซึ่งครอบคลุมถึงโครงสร้างและระบบบริหารงานขององค์การ บทบาทของสมาชิกขององค์การ ความร่วมมือกันระหว่างสมาชิกขององค์การ อิทธิพลกลุ่มต่าง ๆ ในองค์การ งานนิเทศการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ เช่นกัน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ศึกษานิเทศก์จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีองค์การ
2. ทฤษฎีการสื่อสาร ซึ่งศึกษานิเทศก์จะต้องมีการสื่อสารโดยเป็นผู้ส่งข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ดังนั้นความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ต้องคำนึงในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เช่น การสื่อสารแบบ 2 ทาง ภูมิหลังของผู้ส่งสารและผู้รับสารที่มีผลต่อการตีความหมายข้อมูล และการปฏิเสธ การบิดเบือนความจริงจากการสื่อสาร
3. ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะช่วยให้ศึกษานิเทศก์เข้าใจการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่ม บทบาทของศึกษานิเทศก์ในฐานะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กร ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการนิเทศการศึกษา

4. ทฤษฎีผู้นำ ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษานึกเข้าใจองค์ประกอบแห่งความเป็นผู้นำ บทบาทการเป็นผู้นำ และความรู้รอบ ๆ ที่จำเป็นต่องานมาใช้เพื่อเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จ เช่น ความต้องการของมนุษย์ การใช้แรงจูงใจ เป็นต้น

จากการศึกษาสมรรถภาพพื้นฐานด้านความรู้ที่จำเป็นสำหรับศึกษานึกนึกโดยทั่วไปอาจสรุปเป็นสมรรถภาพพื้นฐานด้านความรู้ที่จำเป็นสำหรับศึกษานึกนึกกรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้เป็นหมวดหมู่ดังต่อไปนี้คือ

1. ความรู้วาทะการพัฒนางานองค์กร เป็นความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงองค์กร ความสามารถขององค์กร สมรรถภาพในการแก้ปัญหาภายในขององค์กร การบริหารองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และการเพิ่มพูนประสิทธิภาพและความเจริญขององค์กร

2. ความรู้วาทะการจัดการ เป็นความรู้เกี่ยวกับระเบียบสารบรรณการเงิน การบัญชี การพัสดุ การจ้าง ระเบียบ คำสั่ง กฎหมาย และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการกำหนดบุคลากรตามหน้าที่ การจัดและการควบคุมสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดสำนักงาน การควบคุมระบบงาน รวมทั้งการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

3. ความรู้วาทะพฤติกรรมมนุษย์ เป็นความรู้เกี่ยวกับสภาพผู้นำมนุษย์สัมพันธ์ พลังกลุ่ม การสร้างความพอใจ แรงจูงใจ การประสานงาน การให้ข่าวสาร และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล

4. ความรู้วาทะหลักสูตร เป็นความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้

5. ความรู้วาทะหลักการนึกนึกการศึกษา เป็นความรู้เกี่ยวกับการนำทฤษฎีการศึกษามาประยุกต์ใช้ ได้แก่ การนึกนึกแบบมีส่วนร่วม การวางแผนการนึกนึก เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการทางการศึกษา

ความต้องการทางการศึกษา (Educational Needs) เป็นคำที่มีความหมายหลายนัย ความหลายหลากของความหมายดังกล่าวมาจากความหมายที่คลุมเครือของคำว่า "ความต้องการ" ดัง สุนทร โคตรบรรเทา ได้กล่าวว่า ความต้องการเป็นแนวความคิดที่ซับซ้อนชนิดหนึ่งที่นักวิจัยพยายามแสวงหาวิธีการเพื่ออธิบายและนิยามปัญหาความต้องการ (Kothbantau. 1978 : 25) ทั้งนี้ ความหมายของความต้องการแตกต่างกันตามสาขาวิชาต่าง ๆ ควบ เช่น ความหมายทางจิตวิทยา ความต้องการ หมายถึง การแสวงหาเพื่อความอยู่รอด การเจริญเติบโต การสืบพันธุ์ ฯลฯ ของอินทรีย์ (Good. 1973 : 383)

สำหรับคำนิยามความต้องการที่ง่ายและเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปคือ ค่าความแตกต่างระหว่างผลลัพธ์ในปัจจุบัน และผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ หรือความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็น (Kothbantau. 1978 : 25)

ฮูล (Houle. 1972 : 3 - 5) ได้ให้นิยามความต้องการว่าเป็นเงื่อนไขหรือสภาพ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการตอบสนองในบางสิ่ง บ่อยครั้งใช้แสดงถึงความขาดแคลนในบางสิ่งของบุคคลหรือประชาชน ความต้องการอาจจะรับรู้โดยตัวบุคคลเอง หรือแสดงออกถึงความต้องการของตนเองเรียกว่า "Felt need" หรืออาจแสดงโดยบุคคลอื่นระบุความต้องการของบุคคล เรียกว่าความต้องการชนิดที่ว่า "Ascribed need"

โนลส์ (Knowles. 1971 : 79) ได้ระบุความต้องการ 2 ชนิด สำหรับนักการศึกษาผู้ใหญ่ใช้ประโยชน์ในการพัฒนาโครงการ การศึกษาผู้ใหญ่ คือ ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และความต้องการทางการศึกษา

เมื่อกล่าวถึงความต้องการของมนุษย์ นักการศึกษาส่วนใหญ่มักจะนึกถึงลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของ มาสโลว์ (Kothbantau. 1978 : 26) ซึ่งได้เสนอแนะว่า มนุษย์แต่ละคนมีลำดับความต้องการซึ่งจัดลำดับได้ดังต่อไปนี้คือ

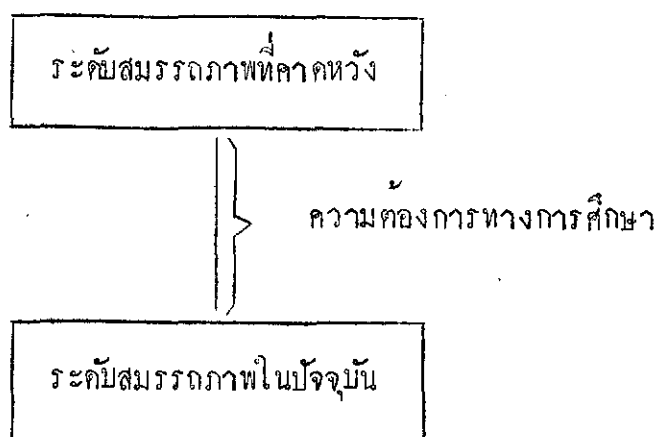
1. ความต้องการทางกายภาพ
2. ความต้องการความปลอดภัย
3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ
4. ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง
5. ความต้องการเป็นตัวของตัวเอง

จากความต้องการทั้ง 5 ประการนี้ โนลส์ (อุณา นพคุณ 2527 : 112 - 113 อ้างอิงมาจาก Knowles.) ได้นำมาขยายความเพื่อให้เข้าใจขึ้น ในการกำหนดจุดประสงค์ทางการศึกษา โดยนิยามความต้องการของมนุษย์ดังนี้

1. ความต้องการทางกายภาพ
2. ความต้องการในด้านความเจริญงอกงาม
3. ความต้องการที่จะได้รับความปลอดภัย
4. ความต้องการได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ
5. ความต้องการทางด้านความรัก ความพอใจ
6. ความต้องการได้รับการยอมรับ

สำหรับความต้องการทางการศึกษานั้น ได้มีผู้นิยามไว้มากหลายท่าน ได้แก่ กูด (Good. 1973 : 383) ได้ให้ความหมายความต้องการทางการศึกษาว่าเป็นความรู้ ทักษะ และทัศนคติ โดยเฉพาะที่จะต้องบรรลุและทำให้บุคคลพอใจในประสบการณ์การเรียนรู้ และโนลส์ (Knowles Cited in Kothbantau. 1970 : 26) ได้ให้คำนิยามโดยสรุปของความต้องการทางการศึกษาว่า คือ สิ่งที่มีบุคคลควรจะเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง เพื่อพัฒนาหน่วยงาน หรือเพื่อพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น ความต้องการทางการศึกษานี้เป็นช่องว่างระหว่างระดับสมรรถภาพในปัจจุบันของบุคคล และระดับสมรรถภาพที่คาดหวังในระดับที่สูงกว่าของบุคคลนั้น ซึ่งอาจจะระบุโดยตัวบุคคลเอง หรือระบุโดยหน่วยงานหรือสังคมที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ ดังนั้นความต้องการทางการศึกษา คือ ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่บุคคลหรือองค์กร หรือสังคมพึงประสงค์ที่จะเป็น กับสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน หรือเป็นระยะระหว่างความมุ่งหมายและความเป็นจริง

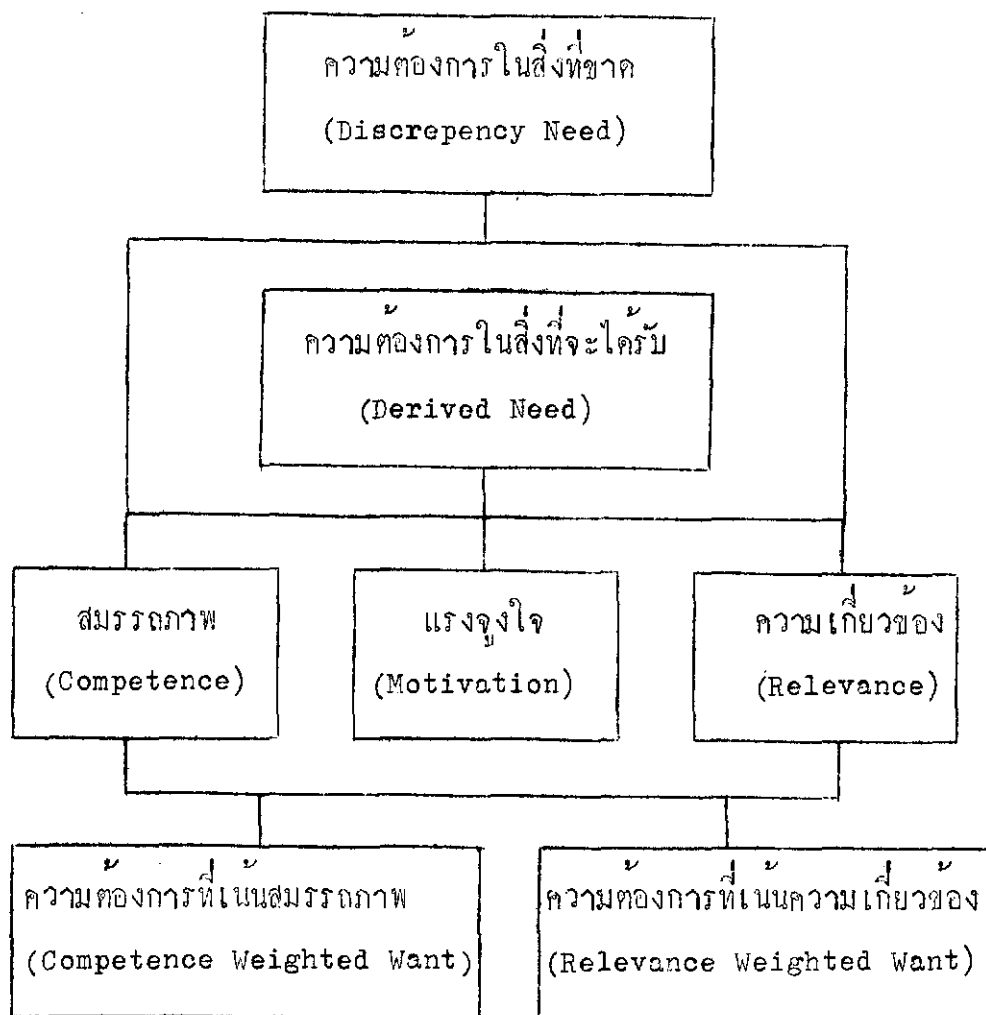
ตามความหมายดังกล่าว อาจแสดงความหมายของความต้องการทางการศึกษาได้ ดังภาพต่อไปนี้ (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ 2525 : 16)

ภาพประกอบ 1 ความหมายของความต้องการทางการศึกษา

นอกจากนี้ ชิสสัน (Scissons. 1982 : 21 - 23) ได้เสนอรูปแบบของความต้องการทางการศึกษา โดยศึกษาความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างองค์ประกอบความต้องการ 3 องค์ประกอบ คือ

1. สมรรถภาพพื้นฐาน (competence) เป็นระดับความสามารถของบุคคลที่จะกระทำให้เกิดทักษะบางอย่าง
2. ความเกี่ยวข้อง (relevance) เป็นระดับความสามารถที่จะกระทำให้เกิดทักษะบางอย่างที่บุคคลคิดว่าเหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพ
3. แรงจูงใจ (motivation) เป็นระดับความตั้งใจของบุคคลที่จะปรับปรุงระดับความสามารถของตนเอง เพื่อเพิ่มพูนทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ ชิสสันได้เสนอองค์ประกอบความต้องการ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบความต้องการ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบ 2 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบความต้องการของ ชิสตัน

จะเห็นได้ว่ามีผู้ให้คำนิยามที่แตกต่างกันอยู่มากมาย การที่จะยึดนิยามความต้องการนิยามใดจะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในแต่ละเรื่องที่ทำการศึกษา ดังคำกล่าวของ ชิสตัน ที่ว่า "ไม่มีรูปแบบนิยามใดที่มีคุณค่าเหนือกว่ากัน การมีคุณค่าของแต่ละรูปแบบนิยามนั้นขึ้นอยู่กับความเป็นไปได้และความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่จะทำกรนิยามเพื่อใช้ผลการศึกษานั้น" ซึ่งคำกล่าวนี้อาจสอดคล้องกับ

ผลการวิเคราะห์นิยามความต้องการของ แมตติมอร์ - คนูตสัน (Mattimore - Knudson. 1982 : 119) ซึ่งสรุปได้ว่า การจะศึกษาความต้องการควรใช้การวิเคราะห์สถานการณ์ มากกว่าการวิเคราะห์ความต้องการ เพราะนิยามความต้องการนั้นไม่แน่นอน นิยามต่างกันก็ทำให้ได้ผลการศึกษาต่างกัน

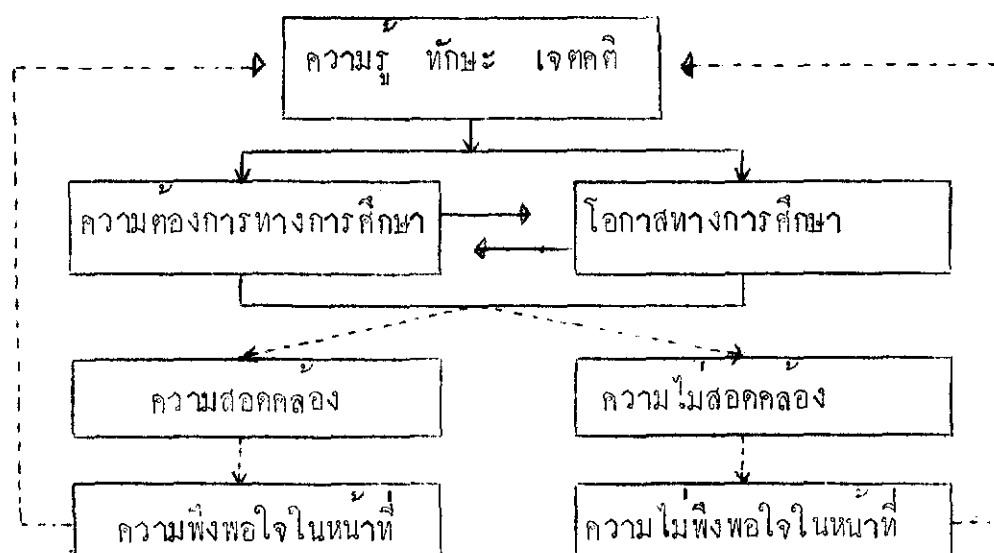
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการทางการศึกษา

การวิจัยเกี่ยวกับความต้องการทางการศึกษาได้มีผู้ทำการศึกษาลายท่าน ซึ่งแต่ละท่านก็ได้กำหนดนิยามความต้องการโดยเฉพาะของตนเอง ตามความเหมาะสม ตลอดจนวิธีการหาความต้องการแตกต่างกันตามนิยามความต้องการที่แตกต่างกัน ได้แก่ ชิสสัน (Scissons. 1982 : 20 - 27) ได้สร้างรูปแบบการประเมินความต้องการทางการศึกษาของบุคคลโดยตั้งอยู่บนฐานของการประเมินตนเอง (self - assessment) ชิสสันได้กำหนดนิยามความต้องการทางการศึกษาว่า ประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านสมรรถภาพพื้นฐาน องค์ประกอบด้านความเกี่ยวข้อง และองค์ประกอบด้านแรงจูงใจ การกำหนดความต้องการทางการศึกษา กระทำโดยวัดปริมาณของแต่ละองค์ประกอบแล้วใช้วิธีการทางคณิตศาสตร์หาความสัมพันธ์กันขององค์ประกอบความต้องการทั้ง 3 นั้น แล้วนำค่าความสัมพันธ์กันขององค์ประกอบความต้องการทั้ง 3 มาเรียงลำดับความสำคัญเป็นความต้องการทางการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ชิสสันใช้ในการทดลองรูปแบบการประเมินความต้องการทางการศึกษา ได้แก่ ลูกจ้างธุรกิจต่าง ๆ จำนวน 700 ประเภทรุกิจใน เวสเทอร์น แคนาดา ซิตี้ (Western Canada City) กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวเป็นสมาชิกของคณะกรรมการการค้าท้องถิ่น (Local Board of Trade) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า มี 6 ระดับ สร้างจากการวิเคราะห์งานที่ลูกจ้างจะต้องปฏิบัติตามหน้าที่ นำไปสร้างเป็นแบบสอบถามวัดองค์ประกอบความต้องการ

ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน ด้านสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง หรือเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ และแรงจูงใจของบุคคลต่อกิจกรรมนั้น ๆ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มแบบคิสครีมีแนต์ อะนาไลซิส (Discriminant analysis) ร่วมกับ คาโนนิคอล อะนาไลซิส (Canonical analysis) ผลสรุปคือ ความต้องการทางการศึกษาซึ่งกำหนดโดย 1 ขององค์ประกอบความต้องการที่ต่างกัน จะให้ผลความต้องการที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0001 หรืออีกนัยหนึ่งองค์ประกอบความต้องการแต่ละองค์ประกอบเป็นอิสระต่อกันในการกำหนดความสำคัญของความต้องการ

ควอสเทล และบอสเชียร์ (Quastel and Boshier. 1982 : 130 - 141) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการทางการศึกษา โอกาสทางการศึกษา และความพึงพอใจในหน้าที่ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานบริการสุขภาพทางจิตของเทศบาลนครแวนคูเวอร์ (Vancouver) ประเทศแคนาดา จำนวน 103 คน วิธีการศึกษาใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) โดยเสนอแบบจำลองในการศึกษาดังนี้

ภาพประกอบ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการทางการศึกษา โอกาสทางการศึกษา และความพึงพอใจในหน้าที่

ในการวัดปริมาณความต้องการทางการศึกษา โอกาสทางการศึกษา และความพึงพอใจในหน้าที่ และการหาความสัมพันธ์ของความต้องการทางการศึกษา กับโอกาสทางการศึกษาได้เสนอวิธีคำนวณดังนี้คือ

$$\text{ความต้องการทางการศึกษา} = \left[\begin{array}{l} \text{ความสามารถที่} \\ \text{บุคคลต้องการ} \\ \text{ใช้จริงในการ} \\ \text{ปฏิบัติหน้าที่นั้น ๆ} \end{array} \right] - \left[\begin{array}{l} \text{ปริมาณความ} \\ \text{สามารถของบุคคล} \\ \text{ซึ่งปฏิบัติงานใน} \\ \text{หน้าที่ในปัจจุบัน} \end{array} \right]$$

โอกาสทางการศึกษา เป็นการวัดความชอบที่จะได้รับการฝึกฝนใหม่ ความรู้ ความสามารถสูงขึ้นเพื่อจะได้ปฏิบัติงานให้เกิดผลดี

ความพึงพอใจในหน้าที่ เป็นการวัดปริมาณจากองค์ประกอบ 5 ชนิด คือ องค์ประกอบด้านเนื้อหาของงาน การนิเทศ รายได้ ผู้ร่วมงาน และโอกาสในการก้าวหน้า

ปริมาณความสอดคล้องระหว่างความต้องการทางการศึกษากับโอกาสทางการศึกษา คำนวณจากการนำปริมาณโอกาสทางการศึกษาไปหักออกจากปริมาณความต้องการทางการศึกษา และทำการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย พบว่า ปริมาณความสอดคล้องของโอกาสทางการศึกษา กับความต้องการทางการศึกษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะอธิบายปริมาณความพึงพอใจในหน้าที่ของบุคคลได้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งสำรวจในเดือนพฤศจิกายน 2528 มีจำนวน 122 คน เป็นศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนในส่วนกลาง 50 คน และศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนประจำจังหวัด จำนวน 72 คน ในการนี้ได้ขอร้องให้ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนส่วนกลาง จำนวน 10 คน ได้ตอบแบบสอบถามเพื่อทดลองหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนั้นจำนวนประชากรที่เหลือคือ 112 คน จึงได้ใช้เป็นผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์เอกสาร เกี่ยวกับสมรรถภาพพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม
ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน และสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง เพื่อวัดระดับความต้องการทางการศึกษาลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า มี 5 ระดับคะแนน ซึ่งมีข้อรายการคำถามทั้งหมด 56 ข้อ แบบสอบถามได้เสนอไว้ในภาคผนวก

วิธีสร้างเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับความหมายของการนิเทศการศึกษา ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา การนิเทศศึกษานอกโรงเรียน และบทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์
2. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความต้องการทางการศึกษา และวิธีค้นหาความต้องการทางการศึกษา
3. วิเคราะห์สมรรถภาพพื้นฐานที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน
4. วิเคราะห์สมรรถภาพพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับนักการศึกษาผู้ใหญ่หรือนักการศึกษานอกโรงเรียน จากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. นำผลการวิเคราะห์จากข้อ 1 - 4 มาพิจารณาจัดกลุ่มสมรรถภาพพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ สมรรถภาพพื้นฐานด้านความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และสมรรถภาพพื้นฐานด้านความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียน ได้จำนวนข้อรายการคำถามทั้งสิ้น 60 ข้อ นำข้อรายการคำถามที่สร้างขึ้นแล้วทั้ง 60 ข้อ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา ด้านการศึกษานอกโรงเรียน และด้านวัดผลการศึกษาคนละ 3 คน รวมผู้เชี่ยวชาญทั้งสิ้น 9 คน ทำการพิจารณาปรับปรุงคำถามทั้งหมดโดยปรับปรุงทั้งด้านการใช้ถ้อยคำ ภาษา และด้านขอบเขตของเนื้อหา ทั้งนี้เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และเมื่อปรับปรุงแล้วจะได้แบบสอบถามที่มีความเที่ยงตรง จำนวน 56 ข้อ จากนั้นนำเครื่องมือไปทดลองหาค่าความเชื่อมั่นกับกลุ่มตัวอย่างศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน ส่วนกลาง จำนวน 10 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามฉบับสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน = 0.9670 และฉบับสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง = 0.9707

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยตนเองในบางส่วน และใช้การรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้บริการทางไปรษณีย์ โดยกระทำ 2 ขั้นตอน คือ

1. ส่งหนังสือขอความร่วมมือของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ไปยังหน่วยงานนิเทศกรรมการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อขอให้อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ส่งหนังสือขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามของกรรมการศึกษานอกโรงเรียนไปยังกลุ่มตัวอย่างพร้อมทั้งแนบจดหมายขอความร่วมมือของผู้วิจัย โดยกำหนดระยะเวลาในการส่งข้อมูลกลับคืนภายใน 7 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ส่งแบบสอบถามออกไป จำนวน 112 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 102 ฉบับ เป็นแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ 3 ฉบับ และตอบสมบูรณ์สามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลได้จำนวน 99 ฉบับ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 81.14 ของแบบสอบถามทั้งหมด

การจัดกระทำข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูลได้ดำเนินการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ระดับสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน และสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังของศึกษานิเทศก์ โดยคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) ของข้อย่อยการคำถามเกี่ยวกับสมรรถภาพพื้นฐานด้านความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และด้านความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนในทุกข้อย่อยการ แล้วจัดลำดับความสำคัญของสมรรถภาพพื้นฐานในแต่ละด้านเรียงลำดับจากน้ำหนักคะแนนสูงไปต่ำ

2. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบความแตกต่างของระดับสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน และสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกันในด้านประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ และอายุของศึกษานิเทศก์ ใช้สถิติ The Kruskal -

Wallis One - Way Analysis of Variance by Ranks สำหรับภูมิหลังและพื้นที่ในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์และวุฒิทางการศึกษา ใช้สถิติ The Mann - Whitney U - Test

3. การวิเคราะห์ความต้องการทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์ กระทำโดยหาความแตกต่างระหว่างสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน และระดับสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังของบุคคล คือนำน้ำหนักคะแนนของสมรรถภาพในปัจจุบันไปหักออกจากสมรรถภาพที่คาดหวังของบุคคล แยกเป็นรายสมรรถภาพพื้นฐานด้านต่าง ๆ 2 ด้าน คือ ด้านความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และด้านความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียน แล้วคำนวณค่าเฉลี่ยผลต่างน้ำหนักคะแนนที่ได้ จัดลำดับความสำคัญของแต่ละข้อย่อยการในแต่ละด้านจากค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ผลที่ได้คือความต้องการทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์ ซึ่งกำหนดโดยการประเมินตนเอง

4. การวิเคราะห์ความแตกต่างของความต้องการทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์ระหว่างกลุ่มที่แตกต่างกันในด้านประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่และอายุของศึกษานิเทศก์ ใช้สถิติ The Kruskal - Wallis One - Way Analysis of Variance by Ranks สำหรับภูมิหลัง วุฒิทางการศึกษา และพื้นที่ในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ ใช้สถิติ The Mann - Whitney U - Test

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

ΣX แทน ผลรวมของคะแนน

N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2. การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ใช้สูตร (ลวัน สายยศ และ
อังกณา สายยศ 2524 : 171 - 172)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right\}$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

n แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด

s_i^2 แทน คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ

s_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งหมด

3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

3.1 การทดสอบนัยสำคัญของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ใช้สถิติ

วิเคราะห์ The Mann - Whitney U - Test (วิเชียร เกตุสิงห์ 2526 :
116 - 117) โดยการทดสอบกระทำดังนี้

3.1.1 ในกรณีที่ n_1 หรือ n_2 อยู่ระหว่าง 9 กับ 20

ใช้สูตร

$$\left. \begin{aligned} U_1 &= n_1 n_2 + \frac{n_1(n_1+1)}{2} - R_1 \\ U_2 &= n_1 n_2 + \frac{n_2(n_2+1)}{2} - R_2 \end{aligned} \right\} \text{ใช้ค่า } U \text{ ที่น้อยกว่า}$$

- เมื่อ n_1 แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีน้อยกว่า
 n_2 แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีมากกว่า
 R_2 แทน ผลบวกของอันดับในกลุ่มที่มีน้อยกว่า
 R_2 แทน ผลบวกของอันดับในกลุ่มที่มีมากกว่า
 3.1.2 ในกรณีกลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่ ใช้การทดสอบแบบ

Z - test

$$Z = \frac{U - \frac{n_1 n_2}{2}}{\sqrt{\frac{n_1 n_2 (n_1 + n_2 + 1)}{12}}}$$

3.2 การทดสอบนัยสำคัญของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป
 ใช้สถิติวิเคราะห์ The Kruskal - Wallis One - Way Analysis of
 Variance by Ranks (Siegel. 1956 : 184 - 193)

$$H = \frac{12}{N(N+1)} \left\{ \sum_{j=1}^k \frac{R_j^2}{n_j} \right\} - 3(N+1)$$

- เมื่อ H แทน ค่าที่ใช้พิจารณาให้ H - Distribution
 k แทน จำนวนกลุ่ม
 n_j แทน จำนวนข้อมูลในแต่ละกลุ่ม
 R_j แทน ผลรวมของการจัดอันดับ (Rank) ในกลุ่ม
 N แทน จำนวนข้อมูลรวมทั้ง 2 กลุ่ม

ในกรณีที่มีการจัดอันดับ (Rank) ซ้ำกันให้หารค่าที่ได้
จากสูตรข้างตนลงด้วย $1 - \frac{\sum T}{N^3 - N}$

โดยที่ $T = t^3 - t$ เมื่อ t คือ จำนวนครั้งที่อันดับนั้น ๆ ซ้ำกัน
สูตรที่ใช้เมื่อมีการจัดอันดับซ้ำกันจึงเป็นดังนี้

$$H = \frac{\frac{12}{N(N+1)} \left\{ \sum_{j=1}^k \frac{R_j^2}{n_j} \right\} - 3(N+1)}{1 - \frac{\sum T}{N^3 - N}}$$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล จึงได้ใช้สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

$\bar{X}$	แทน ค่าเฉลี่ย
$\bar{D}$	แทน ค่าเฉลี่ยของความแตกต่าง
N	แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
ΣR	แทน ผลรวมของการจัดอันดับ
U	แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา U - distribution
Z	แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา Z - distribution
χ^2	แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา χ^2 - distribution
**	แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
*	แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง
2. ค่าสถิติพื้นฐานเกี่ยวกับสมรรถภาพพื้นฐานและความต้องการทางการศึกษา
3. ผลการทดสอบสมมติฐานโดยจำแนกตามตัวแปร

ตอนที่ 1 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษา
นอกโรงเรียน ทั้งส่วนกลางและศึกษานิเทศก์จังหวัด จำนวน 99 คน คุณลักษณะ
ของผู้ตอบแบบสอบถามแสดงในตาราง 1 ต่อไปนี้

ตาราง 1 คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะส่วนตัว	จำนวน (N = 99)	ร้อยละ
1. พื้นที่ในการปฏิบัติงาน		
1.1 ศึกษานิเทศก์ส่วนกลาง	35	35.35
1.2 ศึกษานิเทศก์จังหวัด	64	64.65
2. วิทยาทางการศึกษา		
2.1 ปรวิญญาทางการศึกษาผู้ใหญ่ หรือการศึกษา นอกโรงเรียน	11	11.11
2.2 ปรวิญญาทางการศึกษาอื่นที่มีใช้การศึกษา ผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกโรงเรียน	88	88.89
3. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน		
3.1 ไม่เกิน 1 ปี	7	7.07
3.2 1 - 3 ปี	41	41.41
3.3 3 ปีขึ้นไป	51	51.52

ตาราง 1 (ต่อ)

ลักษณะส่วนตัว	จำนวน (N = 99)	ร้อยละ
4. อายุ		
4.1 ไม่เกิน 35 ปี	5	5.05
4.2 36 - 45 ปี	46	46.46
4.3 45 ปีขึ้นไป	48	48.49
5. ภูมิหลัง		
5.1 เคยเป็นศึกษานิเทศก์สังกัดหน่วยงานอื่นมาก่อน	49	49.49
5.2 ไม่เคยเป็นศึกษานิเทศก์สังกัดหน่วยงานอื่นมาก่อน	50	50.51

ตอนที่ 2 ค่าสถิติพื้นฐานเกี่ยวกับสมรรถภาพพื้นฐานและความต้องการทางการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน กับสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นส่วนรวม หลังจากนั้นก็เป็นหาคำนวณหาความต้องการทางการศึกษา โดยพิจารณาค่าแตกต่างเฉลี่ยระหว่างสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังและสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน ดังค่าสถิติในตาราง 2

สำหรับการแปลความหมายค่าสถิติที่เสนอในตาราง 2 มีดังนี้

1. สมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน หมายถึง ค่าตัวเลขที่แสดงให้เห็นว่า
ศึกษานิเทศก์ได้ประเมินความรู้ความสามารถของตนในสภาพปัจจุบันว่าอยู่ในระดับใด
ซึ่งพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และมีความหมายดังนี้

- 1.00 - 1.80 หมายความว่า สมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันอยู่ใน
ระดับ "น้อยมาก"
- 1.81 - 2.60 หมายความว่า สมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันอยู่ใน
ระดับ "ค่อนข้างน้อย"
- 2.61 - 3.40 หมายความว่า สมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันอยู่ใน
ระดับ "ปานกลาง"
- 3.41 - 4.20 หมายความว่า สมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันอยู่ใน
ระดับ "ค่อนข้างมาก"
- 4.21 - 5.00 หมายความว่า สมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันอยู่ใน
ระดับ "มากที่สุด"

2. สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง หมายถึง ความคาดหวังของศึกษานิเทศก์
ว่าตนเองควรมีสมรรถภาพในเรื่องนั้น ๆ อยู่ในระดับใดจึงจะทำให้ปฏิบัติหน้าที่ได้
อย่างมีประสิทธิภาพ การพิจารณาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) จากตาราง 2 มีความหมายดังนี้

- 1.00 - 1.80 หมายความว่า สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังอยู่ใน
ระดับ "น้อยมาก"
- 1.81 - 2.60 หมายความว่า สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังอยู่ใน
ระดับ "ค่อนข้างน้อย"
- 2.61 - 3.40 หมายความว่า สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังอยู่ใน
ระดับ "ปานกลาง"
- 3.41 - 4.20 หมายความว่า สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังอยู่ใน
ระดับ "ค่อนข้างมาก"

4.21 - 5.00 หมายความว่า สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังอยู่ใน
ระดับ "มากที่สุด"

3. ความต้องการทางการศึกษา ในที่นี้หมายถึง ผลต่างระหว่าง
สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังกับสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน ค่าเฉลี่ยของความ
แตกต่างดังกล่าวแสดงด้วยสัญลักษณ์ "D" ซึ่งมีค่าระหว่าง 0.00 - 4.00 และ
มีความหมายดังนี้

0.00 - 1.00 หมายความว่า ความต้องการทางการศึกษาอยู่ใน
ระดับ "น้อยที่สุด"

1.01 - 2.00 หมายความว่า ความต้องการทางการศึกษาอยู่ใน
ระดับ "ค่อนข้างน้อย"

2.01 - 3.00 หมายความว่า ความต้องการทางการศึกษาอยู่ใน
ระดับ "ค่อนข้างมาก"

3.01 - 4.00 หมายความว่า ความต้องการทางการศึกษาอยู่ใน
ระดับ "มากที่สุด"

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง และความต้องการ
ทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์

ข้อความถาม	$\bar{X}$		$\bar{D}$	ระดับคะแนน				
	ปัจจุบัน	คาดหวัง		น้อยมาก	ค่อนข้างน้อย	ปานกลาง	ค่อนข้างมาก	มากที่สุด
				(1.00-1.80)	(1.81-2.60)	(2.61-3.40)	(3.41-4.20)	(4.21-5.00)
ก. <u>ความรู้แนวทางการนิเทศการศึกษา</u>								
1. <u>ความรู้ว่าด้วยการพัฒนาองค์กร</u>								
1.1 การบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ	3.94	4.38	0.44					
1.2 การเพิ่มทุนประสิทธิผลและความเจริญขององค์กร	3.55	4.38	0.83					
1.3 การลดความขัดแย้งในองค์กร	3.77	4.33	0.55					
1.4 การปรับปรุงองค์กรให้ทันสมัยอยู่เสมอ	3.61	4.38	0.77					
1.5 การสร้างความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างบุคลากรขององค์กร	3.94	4.55	0.61					
1.6 หลักมนุษยสัมพันธ์ต่อการบริหารองค์กร	3.94	4.50	0.55					
รวมเฉลี่ย	3.79	4.43	0.62					

หมายเหตุ ———— แทน ค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน
 ----- แทน ค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อความถาม	$\bar{X}$		$\bar{D}$	ระดับคะแนน				
	ปัจจุบัน	ภาคหลัง		น้อยมาก	ค่อนข้างน้อย	ปานกลาง	ค่อนข้างมาก	มากที่สุด
				(1.00-1.80)	(1.81-2.60)	(2.61-3.40)	(3.41-4.20)	(4.21-5.00)
2. <u>ความรู้ว่าด้วยการจัดการ</u>								
2.1 ระเบียบงานสารบรรณ	3.77	4.22	0.44					
2.2 การกำหนดบุคลากรตามหน้าที่	3.83	4.11	0.27					
2.3 การควบคุมระบบงานโดยใช้ PERT และ CPM	3.22	4.50	1.28					
2.4 การควบคุมคุณภาพ (Quality Control)	3.77	4.61	0.83					
รวมเฉลี่ย	3.64	4.36	0.50					
3. <u>ความรู้ว่าด้วยพฤติกรรมมนุษย์</u>								
3.1 ลักษณะความเป็นผู้นำ	3.83	4.61	0.77					
3.2 มนุษยสัมพันธ์	4.05	4.72	0.61					
3.3 การสร้างความปลอดภัยและ แรงจูงใจในการทำงาน	3.94	4.55	0.61					
3.4 การประสานงาน	4.22	4.55	0.33					
3.5 การติดต่อสื่อสาร	3.66	4.33	0.66					
3.6 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล	3.55	4.38	0.83					
รวมเฉลี่ย	3.87	4.52	0.63					

หมายเหตุ _____ แทน ค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน
 ----- แทน ค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานที่ภาคหลวง

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อคำถาม	$\bar{X}$		$\bar{D}$	ระดับคะแนน				
	ปัจจุบัน	คาดหวัง		น้อยมาก	ค่อนข้างน้อย	ปานกลาง	ค่อนข้างมาก	มากที่สุด
				(1.00-1.80)	(1.81-2.60)	(2.61-3.40)	(3.41-4.20)	(4.21-5.00)
4. ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร								
4.1 การพัฒนาหลักสูตร	3.72	4.50	0.77					
4.2 การนำหลักสูตรไปใช้	3.66	4.33	0.66					
4.3 การวิเคราะห์หลักสูตร	3.44	4.50	1.05					
4.4 การกำหนดวิธีวัดผลและประเมินผลหลักสูตร	3.44	4.50	1.05					
รวมเฉลี่ย	3.56	4.45	0.88					
5. ความรู้เกี่ยวกับภาระนิเทศการศึกษา								
5.1 การนิเทศแบบมีส่วนร่วม	3.66	4.44	0.77					
5.2 การวางแผนการนิเทศการศึกษา	4.27	4.33	0.05					
5.3 การประเมินผลการนิเทศการศึกษา	3.88	4.33	0.61					
รวมเฉลี่ย	3.93	4.36	0.48					
รวมเฉลี่ยทั้งหมดความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา	3.76	4.43	0.66					

หมายเหตุ _____ แทน ค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน
 ----- แทน ค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อความ	$\bar{X}$		$\bar{D}$	ระดับคะแนน							
	ปัจจุบัน	ลาคหวิ		น้อยมาก	ค่อนข้างน้อย	ปานกลาง	ค่อนข้างมาก	มากที่สุด			
				(1.00-1.80)	(1.81-2.60)	(2.61-3.40)	(3.41-4.20)	(4.21-5.00)			
จ. ความรู้แนวทางการศึกษานอกโรงเรียน											
6. ความรู้ว่าด้วยสมรรถภาพเกี่ยวกับตัวเอง											
6.1 การพัฒนาคุณภาพของตนเอง											
	4.00	4.72	0.72								
6.2 การตั้งจุดหมายในการทำงาน											
	4.11	4.61	0.50								
6.3 การตั้งปรัชญาชีวิต											
	3.72	4.44	0.72								
6.4 การปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้รับบริการการศึกษานอกโรงเรียน											
	4.22	4.77	0.55								
รวมเฉลี่ย											
	4.03	4.63	0.62								

หมายเหตุ _____ แทน ค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน
 ----- แทน ค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อความถาม	$\bar{X}$		$\bar{D}$	ระดับคะแนน				
	ปัจจุบัน	คาดหวัง		น้อยมาก	ค่อนข้างน้อย	ปานกลาง	ค่อนข้างมาก	มากที่สุด
				(1.00-1.80)	(1.81-2.60)	(2.61-3.40)	(3.41-4.20)	(4.21-5.00)
7. <u>ความรู้ว่าควมสมควรภาพด้าน</u> <u>ขอบข่ายงานการศึกษานอก</u> <u>โรงเรียน</u>								
7.1 <u>หน้าที่ของนักการศึกษานอก</u> <u>โรงเรียน</u>	4.16	4.50	0.33					
7.2 <u>ความสัมพันธ์ของการศึกษา</u> <u>นอกโรงเรียนต่อบุคคล</u> <u>ชุมชน และสังคม</u>	3.88	4.61	0.72					
7.3 <u>แนวโน้มของสังคมที่มีผล</u> <u>กระทบต่อการศึกษานอก</u> <u>โรงเรียน</u>	3.83	4.44	0.61					
7.4 <u>ปรัชญาการศึกษานอก</u> <u>โรงเรียน</u>	4.38	4.55	0.16					
7.5 <u>แนวโน้มของการศึกษานอก</u> <u>โรงเรียนและการศึกษา</u> <u>ต่อเนื่อง</u>	4.11	4.77	0.66					
รวมเฉลี่ย	4.07	4.57	0.49					

หมายเหตุ _____ แทน ค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน
 ----- แทน ค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อความถาม	$\bar{x}$		$\bar{d}$	ระดับคะแนน				
	ปัจจุบัน	คาดหวัง		น้อยมาก	ค่อนข้างน้อย	ปานกลาง	ค่อนข้างมาก	มากที่สุด
				(1.00-1.80)	(1.81-2.60)	(2.61-3.40)	(3.41-4.20)	(4.21-5.00)
8. <u>ความรู้ว่าด้วยสมรรถภาพด้านความเข้าใจตัวผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่</u>								
8.1 จิตวิทยาการศึกษาผู้ใหญ่	4.11	4.38	0.27					
8.2 การแนะแนวการศึกษาผู้ใหญ่	4.16	4.50	0.33					
8.3 กระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ผู้ใหญ่	3.83	4.44	0.61					
8.4 การวิเคราะห์ประสบการณ์ผู้ใหญ่เพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน	3.44	4.22	0.77					
8.5 การค้นหาและวิเคราะห์ความต้องการทางการศึกษาของผู้ใหญ่โดยการสอบถามอย่างมีระบบ	3.55	4.38	0.83					
8.6 พัฒนาการทางร่างกายของผู้ใหญ่	3.50	4.05	0.55					
8.7 พัฒนาการทางอารมณ์ และเจตคติของผู้ใหญ่	3.66	4.27	0.61					

หมายเหตุ _____ แทน ค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน
 ----- แทน ค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อความถาม	$\bar{X}$		$\bar{D}$	ระดับคะแนน				
	ปัจจุบัน	ภาคหัว		น้อยมาก	ค่อนข้างน้อย	ปานกลาง	ค่อนข้างมาก	มากที่สุด
				(1.00-1.80)	(1.81-2.60)	(2.61-3.40)	(3.41-4.20)	(4.21-5.00)
8.8 พัฒนาการทางสติปัญญาของผู้ใหญ่	3.66	4.11	0.44					
รวมเฉลี่ย	3.73	4.29	0.55					
9. <u>ความรู้ว่าควยสมรรถภาพพื้นฐานที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของนักการศึกษา</u>								
9.1 หลักการวิธีการและความหมายของการศึกษาชุมชน	3.72	4.44	0.72					
9.2 การสำรวจปัญหาและความต้องการทางการศึกษา	3.55	4.61	1.05					
9.3 การจัดหลักสูตรและกิจกรรมการใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อการศึกษา	3.77	4.50	0.72					
9.4 บทบาทของนักศึกษานอกโรงเรียนต่อการพัฒนาการปกครองของไทย	3.66	4.50	0.83					

หมายเหตุ _____ แทน ค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน
 ----- แทน ค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานที่ภาคหัว

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อความถาม	$\bar{X}$		$\bar{D}$	ระดับคะแนน				
	ปัจจุบัน	คาดหวัง		น้อยมาก	ค่อนข้างน้อย	ปานกลาง	ค่อนข้างมาก	มากที่สุด
				(1.00-1.80)	(1.81-2.60)	(2.61-3.40)	(3.41-4.20)	(4.21-5.00)
9.5 ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษานอกโรงเรียนกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย	3.83	4.38	0.55					
9.6 การสำรวจชุมชนและการขยายตัวในชุมชน	3.55	4.22	0.66					
9.7 บทบาทของนักการศึกษาในการพัฒนาโรงเรียนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย	3.77	4.61	0.83					
รวมเฉลี่ย	3.69	4.46	0.76					
10. <u>ความรู้ว่าด้วยสมรรถภาพพื้นฐานในการสร้างโครงการการศึกษา</u>								
<u>นอกโรงเรียน</u>								
10.1 เทคนิคการวางแผนการศึกษา	3.50	4.44	0.94					
10.2 ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	3.27	4.55	1.27					

หมายเหตุ _____ แทน ค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน
 ----- แทน ค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อความถาม	$\bar{X}$		$\bar{D}$	ระดับคะแนน				
	ปัจจุบัน	คาดหวัง		น้อยมาก	ค่อนข้างน้อย	ปานกลาง	ค่อนข้างมาก	มากที่สุด
				(1.00-1.80)	(1.81-2.60)	(2.61-3.40)	(3.41-4.20)	(4.21-5.00)
10.3 การเขียนโครงการในรูปเหตุผลสัมพันธ์ (Logical Framework)	3.22	4.44	1.22					
10.4 การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการ	3.44	4.55	1.11					
รวมเฉลี่ย	3.35	4.49	1.13					
11. <u>ความรู้ว่าควยสมรรถภาพด้านกระบวนการของการศึกษา</u>								
11.1 ทฤษฎีการเรียนรู้	3.72	4.44	0.72					
11.2 วิธีการและการนำเครื่องมือที่เหมาะสมมาใช้ในการประเมินผล	3.83	4.44	0.61					
11.3 การนำผลการวิจัยมาใช้	3.27	4.55	1.27					
11.4 การวิเคราะห์ระบบ (System Analysis) เพื่อแก้ปัญหาทางการศึกษา	3.16	4.55	1.38					

หมายเหตุ _____ แทน ค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน

----- แทน ค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อความถาม	$\bar{X}$		$\bar{D}$	ระดับคะแนน				
	ปัจจุบัน	คาดหวัง		น้อยมาก	ค่อนข้าง น้อย	ปาน กลาง	ค่อนข้าง มาก	มากที่สุด
				(1.00- 1.80)	(1.81- 2.60)	(2.61- 3.40)	(3.41- 4.20)	(4.21- 5.00)
11.5 การใช้เทคนิคเครื่องมือทาง การศึกษา	3.38	4.38	1.00					
รวมเฉลี่ย	3.37	4.47	0.99					
รวมเฉลี่ยทั้งหมดความรู้เกี่ยวกับ การศึกษานอกโรงเรียน	3.72	4.49	0.76					
รวมเฉลี่ยทุกข้อรายการ	3.74	4.46	0.71					

หมายเหตุ _____ แทน ค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน
 ----- แทน ค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง

จากตาราง 2 สรุปได้ดังนี้

1. สมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน

1.1 ค่าเฉลี่ยทุกรายการเท่ากับ 3.74 ซึ่งอยู่ในระดับ "ค่อนข้างมาก" นั่นคือ ศึกษาวิเคราะห์ เห็นว่า สมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันของทนายอยู่ในระดับดี หรือค่อนข้างมาก

1.2 ค่าเฉลี่ยในหมวดความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาทั้งหมดมีค่าเท่ากับ 3.76 ซึ่งอยู่ในระดับ "ค่อนข้างมาก" เช่นกัน

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อจากคำถาม 23 ข้อ พบว่ามี 2 ข้อ ที่จัดอยู่ในระดับ "มากที่สุด" ได้แก่ ข้อ 3.4 ความรู้เกี่ยวกับการประสานงาน ($\bar{X} = 4.22$) และข้อ 5.2 ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการนิเทศการศึกษา สำหรับข้อที่จัดอยู่ในระดับ "ปานกลาง" มีเพียงข้อเดียวคือ ข้อ 2.3 ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมระบบงานโดยใช้ PERT และ CPM ส่วนที่เหลืออีก 20 ข้อ อยู่ในระดับ "ค่อนข้างมาก"

1.3 ค่าเฉลี่ยในหมวดความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนทั้งหมดมีค่าเท่ากับ 3.72 ซึ่งอยู่ในระดับ "ค่อนข้างมาก"

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อจากคำถาม 33 ข้อ พบว่ามี 2 ข้อ ที่จัดอยู่ในระดับ "มากที่สุด" ได้แก่ ข้อ 6.4 ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้รับบริการการศึกษานอกโรงเรียน ($\bar{X} = 4.22$) และข้อ 7.4 ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาการศึกษานอกโรงเรียน ($\bar{X} = 4.38$) สำหรับข้อที่จัดอยู่ในระดับ "ปานกลาง" มี 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 10.2 ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ($\bar{X} = 3.27$) ข้อ 10.3 ความรู้เกี่ยวกับการเขียนโครงการในรูปเหตุผลสัมพันธ ($\bar{X} = 3.22$) ข้อ 11.3 ความรู้เกี่ยวกับการนำผลการวิจัยมาใช้ ($\bar{X} = 3.27$) ข้อ 11.4 ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์

ระบบเพื่อแก้ปัญหาทางการศึกษา ($\bar{X} = 3.16$) และข้อ 11.5 ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคนิคเครื่องมือทางการศึกษา ($\bar{X} = 3.38$) ส่วนที่เหลืออีก 26 ข้อ อยู่ในระดับ "ค่อนข้างมาก"

2. สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง

2.1 ค่าเฉลี่ยทุกรายการเท่ากับ 4.46 ซึ่งอยู่ในระดับ "มากที่สุด" นั่นคือ ศึกษาวิเคราะห์เห็นว่า ตนเองมีสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังอยู่ในระดับ "มากที่สุด"

2.2 ค่าเฉลี่ยในหมวดความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาทั้งหมด มีค่าเท่ากับ 4.43 ซึ่งอยู่ในระดับ "มากที่สุด" เช่นกัน

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อจากคำถาม 23 ข้อ พบว่ามีข้อที่จัดอยู่ในระดับ "ค่อนข้างมาก" เพียง 1 ข้อ คือ ข้อ 2.2 ความรู้เกี่ยวกับการกำหนดบุคลากรตามหน้าที่ ($\bar{X} = 4.11$) ส่วนที่เหลืออีก 22 ข้อ อยู่ในระดับ "มากที่สุด"

2.3 ค่าเฉลี่ยในหมวดความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียน ทั้งหมด มีค่าเท่ากับ 4.49 ซึ่งอยู่ในระดับ "มากที่สุด"

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อจากคำถาม 33 ข้อ พบว่ามี 2 ข้อ ที่จัดอยู่ในระดับ "ค่อนข้างมาก" ได้แก่ ข้อ 8.6 ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางร่างกายของผู้ใหญ่ ($\bar{X} = 4.05$) และข้อ 8.8 ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้ใหญ่ ($\bar{X} = 4.11$) ส่วนที่เหลืออีก 31 ข้อ อยู่ในระดับ "มากที่สุด"

3. ความต้องการทางการศึกษา

เมื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง กับสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน ตามทิศทางในกราฟ จะเห็นว่าทุกข้อคำถาม ค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง สูงกว่าค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน

แสดงว่า ศึกษาพิเศษต้องการเพิ่มสมรรถภาพในทุกเรื่อง แต่ระดับที่ต้องการเพิ่มสมรรถภาพในแต่ละข้อไม่เท่ากัน

เมื่อพิจารณาค่า " $\bar{D}$ " ส่วนใหญ่คือ 47 ข้อ จากทั้งหมด 56 ข้อ มีค่าระหว่าง 0.00 - 1.00 นั่นคือ อยู่ในระดับ "น้อยที่สุด" มีข้อคำถามเพียง 9 ข้อ มีค่าตั้งแต่ 1.1 ขึ้นไป คือ ข้อ 2.3 ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมระบบงานโดยใช้ PERT และ CPM ($\bar{D} = 1.28$) ข้อ 4.3 ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตร ($\bar{D} = 1.05$) ข้อ 4.4 ความรู้เกี่ยวกับการกำหนดวิธีวัดผลและประเมินผลหลักสูตร ($\bar{D} = 1.05$) ข้อ 9.2 ความรู้เกี่ยวกับการสำรวจปัญหาและความต้องการของการศึกษา ($\bar{D} = 1.05$) ข้อ 10.2 ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ($\bar{D} = 1.27$) ข้อ 10.3 ความรู้เกี่ยวกับการเขียนโครงการในรูปเหตุผลสัมพันธ์ ($\bar{D} = 1.22$) ข้อ 10.4 ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการ ($\bar{D} = 1.11$) ข้อ 11.3 ความรู้เกี่ยวกับการนำผลการวิจัยมาใช้ ($\bar{D} = 1.27$) และข้อ 11.4 ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ระบบเพื่อแก้ปัญหาทางการศึกษา ($\bar{D} = 1.38$)

ค่าความต้องการทางการศึกษาในหมวดความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาเท่ากับ 0.66 หมวดความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนเท่ากับ 0.76 และเฉลี่ยทุกข้อคำถามเท่ากับ 0.71 ซึ่งจัดอยู่ในระดับ "น้อยที่สุด" ทั้งสิ้น

ตอนที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานโดยจำแนกตามตัวแปร

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้เป็นการทดสอบความแตกต่างเกี่ยวกับสมรรถภาพพื้นฐาน และความต้องการทางการศึกษาของศึกษาพิเศษ เมื่อพิจารณาแต่ละกลุ่มตามตัวแปร คำนวณวิธีการศึกษา ประสบการณ์ ภูมิหลัง อายุ และพื้นที่ในการปฏิบัติงาน ในการทดสอบใช้สถิติ Mann - Whitney Test และ Kruskal - Wallis Test และได้แบ่งการเสนอออกเป็น 5 ตอนย่อย ดังนี้

- 3.1 พิจารณาตามวุฒิทางการศึกษา
- 3.2 พิจารณาตามประสบการณ์
- 3.3 พิจารณาตามภูมิหลัง
- 3.4 พิจารณาตามอายุ
- 3.5 พิจารณาตามพื้นที่ในการปฏิบัติงาน

3.1 พิจารณาตามวุฒิทางการศึกษา ซึ่งในที่นี้แบ่งเป็นผู้ที่จบปริญญาทางการศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกโรงเรียน และผู้ที่จบปริญญาสาขาอื่นที่ไม่ใช่การศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกโรงเรียน ผลการเปรียบเทียบสมรรถภาพพื้นฐานและความต้องการทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์ จำแนกตามวุฒิทางการศึกษา ปรากฏดังตาราง 3

ตาราง 3 เปรียบเทียบสมรรถภาพพื้นฐาน และความต้องการทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์เมื่อจำแนกตามวุฒิทางการศึกษา

ข้อเปรียบเทียบ/กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$ ($\bar{D}$)	ΣR	U	Z
ก. สมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน					
- ปริญญาทางการศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกโรงเรียน	11	3.87	327	707	±2.48*
- ปริญญาสาขาอื่นที่ไม่ใช่การศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกโรงเรียน	88	3.61	4623	261	

ตาราง 3 (ต่อ)

ข้อเปรียบเทียบ/กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$ ($\bar{D}$)	ΣR	U	Z
ข. สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง					
- ปัญญาทางการศึกษาผู้ใหญ่ หรือการศึกษานอกโรงเรียน	11	4.44	679	355	± 1.65
- ปัญญาสาขาอื่นที่มีใช้การศึกษา ผู้ใหญ่หรือการศึกษานอก โรงเรียน	88	4.48	4271	613	
ค. ความต้องการทางการศึกษาคำน หนดความรู้เกี่ยวกับการนิเทศ การศึกษา					
- ปัญญาทางการศึกษาผู้ใหญ่ หรือการศึกษานอกโรงเรียน	11	(0.63)	925	109	± 1.21
- ปัญญาสาขาอื่นที่มีใช้การ ศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษา นอกโรงเรียน	88	(0.71)	4025	859	

ตาราง 3 (ต่อ)

ข้อเปรียบเทียบ/กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$ ($\bar{D}$)	ΣR	U	Z
ง. ความต้องการทางการศึกษาค้น หาคความรู้เกี่ยวกับการศึกษา นอกโรงเรียน					
- ปรินญาทางการศึกษาผู้ใหญ่ หรือการศึกษานอกโรงเรียน	11	(0.65)	196.5	837.5	$\pm 3.93^{**}$
- ปรินญาสาขาอื่นที่มีใช้การศึกษา ผู้ใหญ่หรือการศึกษานอก โรงเรียน	88	(0.87)	4753.5	130.5	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 แสดงว่า นักเรียนแพทย์ ที่มีวุฒิทางการศึกษาต่างกันมีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความต้องการทางการศึกษาค้นหาคความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่สำหรับนักเรียนแพทย์ที่มีวุฒิทางการศึกษาต่างกัน ไม่มีผลทำให้สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง และความต้องการทางการศึกษาค้นหาคความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเฉลี่ยของความแตกต่าง ($\bar{D}$) จะพบแนวโน้มว่า ศึกษานิเทศก์ที่จบปริญญาทางการศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกโรงเรียน มีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันสูงกว่าผู้ที่จบปริญญาสาขาอื่นที่มีใช้การศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกโรงเรียน และผู้ที่จบปริญญาสาขาอื่นที่มีใช้การศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกโรงเรียน มีสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง ความต้องการทางการศึกษาค้นหาคความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และความต้องการทางการศึกษาค้นหาคความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนสูงกว่าผู้ที่จบปริญญาทางการศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกโรงเรียน

3.2 พิจารณาตามประสบการณ์ ซึ่งในที่นี้แบ่งเป็นระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ในหน้าที่ศึกษานิเทศก์ ไม่เกิน 1 ปี ระหว่าง 1 - 3 ปี และมากกว่า 3 ปีขึ้นไป ผลการเปรียบเทียบสมรรถภาพพื้นฐาน และความต้องการทางการศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ ปรากฏดังตาราง 4

ตาราง 4 เปรียบเทียบสมรรถภาพพื้นฐานและความต้องการทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์ เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

ข้อเปรียบเทียบ/กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$ ($\bar{D}$)	ΣIR	χ^2
ก. สมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน				
- ไม่เกิน 1 ปี	7	3.70	278.5	1.09
- 1 - 3 ปี	41	3.77	1954	
- 3 ปีขึ้นไป	51	3.75	2717.5	

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อเปรียบเทียบ/กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$ ($\bar{D}$)	$\sum R$	χ^2
ข. สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง				
- ไม่เกิน 1 ปี	7	4.44	403.5	0.04
- 1 - 3 ปี	41	4.48	1808	
- 3 ปีขึ้นไป	51	4.46	2738.5	
ค. ความต้องการทางการศึกษาค้น หมวดความรู้เกี่ยวกับการนิเทศ การศึกษา				
- ไม่เกิน 1 ปี	7	(0.63)	430	3.98
- 1 - 3 ปี	41	(0.67)	1699.5	
- 3 ปีขึ้นไป	51	(0.70)	2820.5	
ง. ความต้องการทางการศึกษาค้น หมวดความรู้เกี่ยวกับการศึกษา นอกโรงเรียน				
- ไม่เกิน 1 ปี	7	(0.75)	327.5	3.11
- 1 - 3 ปี	41	(0.75)	1723.5	
- 3 ปีขึ้นไป	51	(0.79)	2899	

จากตาราง 4 แสดงว่า ศึกษาพิเศษ ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง ความต้องการทางการศึกษาค้นหาคความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และความต้องการทางการศึกษาค้นหาคความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนแตกต่างกันอย่างไรมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเฉลี่ยของความแตกต่าง ($\bar{D}$) จะพบแนวโน้มว่า ศึกษาพิเศษที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 1 - 3 ปี มีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน และสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังมากที่สุด สำหรับศึกษาพิเศษที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 3 ปีขึ้นไป มีความต้องการทางการศึกษาค้นหาคความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และความต้องการทางการศึกษาค้นหาคความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนมากที่สุด ส่วนศึกษาพิเศษที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่เกิน 1 ปี มีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง ความต้องการทางการศึกษาค้นหาคความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาและความต้องการทางการศึกษาค้นหาคความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนน้อยที่สุด

3.3 พิจารณาตามภูมิหลัง ซึ่งในที่นี้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ เคยเป็นศึกษาพิเศษ สังกัดหน่วยงานอื่นมาก่อน และไม่เคยเป็นศึกษาพิเศษสังกัดหน่วยงานอื่นมาก่อน ผลการเปรียบเทียบสมรรถภาพพื้นฐานและความต้องการทางการศึกษาจำแนกตามภูมิหลัง ปรากฏตามตาราง 5

ตาราง 5 เปรียบเทียบสมรรถภาพพื้นฐานและความต้องการทางการศึกษาของ
ศึกษานิเทศก์เมื่อจำแนกตามภูมิลำเนา

ข้อเปรียบเทียบ/กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$ ($\bar{D}$)	ΣR	U	Z
ก. สมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน					
- เคยเป็นศึกษานิเทศก์สังกัด หน่วยงานอื่นมาก่อน	49	3.70	2598	1077	± 1.03
- ไม่เคยเป็นศึกษานิเทศก์สังกัด หน่วยงานอื่นมาก่อน	50	3.78	2352	1373	
ข. สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง					
- เคยเป็นศึกษานิเทศก์สังกัด หน่วยงานอื่นมาก่อน	49	4.45	2445.5	1229.5	± 0.03
- ไม่เคยเป็นศึกษานิเทศก์ สังกัดหน่วยงานอื่นมาก่อน	50	4.47	2504.5	1220.5	

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อเปรียบเทียบ/กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$ ($\bar{D}$)	ΣR	U	Z
ค. ความต้องการทางการศึกษาด้าน ความรู้เกี่ยวกับการ นิเทศการศึกษา - เคยเป็นศึกษานิเทศก์สังกัด หน่วยงานอื่นมาก่อน	49	(0.64)	2404	1271	± 0.32
- ไม่เคยเป็นศึกษานิเทศก์ สังกัดหน่วยงานอื่นมาก่อน	50	(0.68)	2546	1179	
ง. ความต้องการทางการศึกษาด้าน ความรู้เกี่ยวกับการศึกษา นอกโรงเรียน - เคยเป็นศึกษานิเทศก์สังกัด หน่วยงานอื่นมาก่อน	49	(0.73)	2575.5	1099.5	± 1.20
- ไม่เคยเป็นศึกษานิเทศก์ สังกัดหน่วยงานอื่นมาก่อน	50	(0.79)	2374.5	1350.5	

จากตาราง 5 แสดงว่า ศึกษาพิเศษที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน มีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง ความต้องการทางการศึกษาด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และความต้องการทางการศึกษาด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนแตกต่างกันอย่างไรไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

หากพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเฉลี่ยของความแตกต่าง ($\bar{D}$) จะเห็นว่า ศึกษาพิเศษที่ไม่เคยเป็นศึกษาพิเศษสังกัดหน่วยงานอื่นมาก่อน มีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง ความต้องการทางการศึกษาด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และความต้องการทางการศึกษาด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียน สูงกว่าศึกษาพิเศษที่เคยเป็นศึกษาพิเศษสังกัดหน่วยงานอื่นมาก่อน

3.4 พิจารณาตามอายุ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ไม่เกิน 35 ปี ระหว่าง 35 - 45 ปี และ 45 ปีขึ้นไป ผลการเปรียบเทียบสมรรถภาพพื้นฐานและความต้องการทางการศึกษาจำแนกตาม อายุ ปรากฏดังตาราง 6

ตาราง 6 เปรียบเทียบสมรรถภาพพื้นฐานและความต้องการทางการศึกษาของ ศึกษาพิเศษ เมื่อจำแนกตามอายุ

ข้อเปรียบเทียบ/กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$ ($\bar{D}$)	ΣR	χ^2
ก. สมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน				
- ไม่เกิน 35 ปี	5	3.71	263.5	1.06
- 36 - 45 ปี	46	3.73	2440	
- 45 ปีขึ้นไป	48	3.78	2246.5	

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อเปรียบเทียบ/กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$ ($\bar{D}$)	ΣR	χ^2
ข. สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง				
- ไม่เกิน 35 ปี	5	4.43	285	2.72
- 36 - 45 ปี	46	4.44	2279.5	
- 45 ปีขึ้นไป	48	4.51	2385.5	
ค. ความต้องการทางการศึกษาค้น หาคความรู้เกี่ยวกับการนิเทศ การศึกษา				
- ไม่เกิน 35 ปี	5	(0.64)	305.5	-2.20
- 36 - 45 ปี	46	(0.69)	2320.5	
- 45 ปีขึ้นไป	48	(0.65)	2324	
ง. ความต้องการทางการศึกษาค้น หาคความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอก โรงเรียน				
- ไม่เกิน 35 ปี	5	(0.75)	294.5	-2.51
- 36 - 45 ปี	46	(0.79)	2258.5	
- 45 ปีขึ้นไป	48	(0.75)	2397	

จากตาราง 6 แสดงว่า ศึกษาในเทศที่มีอายุแตกต่างกันทั้ง 3 ระดับ คือ ไม่เกิน 35 ปี 36 - 45 ปี และ 45 ปีขึ้นไป มีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง ความต้องการทางการศึกษาคำนวณความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และความต้องการทางการศึกษาคำนวณความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

หากพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเฉลี่ยของความแตกต่าง ($\bar{D}$) จะพบว่า ศึกษาในเทศที่มีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี มีความต้องการทางการศึกษาคำนวณความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และความต้องการทางการศึกษาคำนวณความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนมากที่สุด และศึกษาในเทศที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไป มีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน และสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังมากที่สุด ส่วนศึกษาในเทศที่มีอายุไม่เกิน 35 ปี มีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง ความต้องการทางการศึกษาคำนวณความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และความต้องการทางการศึกษาคำนวณความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียน น้อยที่สุด

3.5 พิจารณาค่าพื้นฐานในการปฏิบัติงาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ศึกษาในเทศส่วนกลาง และศึกษาในเทศจังหวัด ผลการเปรียบเทียบสมรรถภาพพื้นฐานและความต้องการทางการศึกษาจำแนกตามพื้นที่ในการปฏิบัติงาน ปรากฏดังตาราง 7

ตาราง 7 เปรียบเทียบสมรรถภาพพื้นฐานและความต้องการทางการศึกษาของ
ศึกษานิเทศก์เมื่อจำแนกตามพื้นที่ในการปฏิบัติงาน

ข้อเปรียบเทียบ/กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$ ($\bar{D}$)	ΣR	U	Z
ก. สมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน					
- ศึกษานิเทศก์ส่วนกลาง	35	3.78	1645	1225	± 0.76
- ศึกษานิเทศก์จังหวัด	64	3.70	3305	1015	
ข. สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง					
- ศึกษานิเทศก์ส่วนกลาง	35	4.55	1170.5	1699.5	$\pm 4.24^{**}$
- ศึกษานิเทศก์จังหวัด	64	4.37	3779.5	540.5	
ค. ความต้องการทางการศึกษาด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา					
- ศึกษานิเทศก์ส่วนกลาง	35	(0.63)	2033.5	836.5	± 0.01
- ศึกษานิเทศก์จังหวัด	64	(0.69)	2916.5	206.5	
ง. ความต้องการทางการศึกษาด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียน					
- ศึกษานิเทศก์ส่วนกลาง	35	(0.80)	1549	1321	± 1.47
- ศึกษานิเทศก์จังหวัด	64	(0.72)	3401	919	

** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตาราง 7 แสดงว่า ศึกษาในเทศก์ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ต่างกัน มีสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน ความต้องการทางการศึกษาด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และความต้องการทางการศึกษาด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

หากพิจารณาตามค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเฉลี่ยของความแตกต่าง ($\bar{D}$) จะเห็นแนวโน้มว่า ศึกษาในเทศก์ส่วนกลาง มีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง และความต้องการทางการศึกษาด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนสูงกว่าศึกษาในเทศก์จังหวัด ส่วนศึกษาในเทศก์จังหวัดจะมีความต้องการทางการศึกษาด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาสูงกว่าศึกษาในเทศก์ส่วนกลาง

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง และความต้องการทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันของศึกษานิเทศก์ ที่มีความแตกต่างกันในเรื่องวุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ภูมิลำเนา อายุ และพื้นที่ปฏิบัติงาน
3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของสมรรถภาพที่คาดหวังของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนที่มีความแตกต่างกันในเรื่องวุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ภูมิลำเนา อายุ และพื้นที่ปฏิบัติงาน
4. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความต้องการทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนที่มีความแตกต่างกันในเรื่องวุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ภูมิลำเนา อายุ และพื้นที่ปฏิบัติงาน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าได้ศึกษาสมรรถภาพพื้นฐานของศึกษานิเทศก์ และสมรรถภาพพื้นฐานของนักการศึกษาผู้ใหญ่ หรือนักการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อกำหนดขอบเขตของสมรรถภาพพื้นฐานที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน และสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมขอบเขตของสมรรถภาพพื้นฐานเหล่านั้น เครื่องมือที่สร้างขึ้นเป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ถามเกี่ยวกับ

สถานการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 ตามเกี่ยวกับสมรรถภาพพื้นฐาน ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน การปรับปรุงคุณภาพของเครื่องมือได้ปรับปรุงความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ และหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนส่วนกลาง จำนวน 10 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของ เครื่องมือฉบับสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน = 0.9670 และความเชื่อมั่นของ เครื่องมือฉบับสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง = 0.9707

หลังจากสร้างเครื่องมือและปรับปรุงคุณภาพดีแล้ว ได้นำไปเก็บข้อมูลจาก กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนทั้งประจำส่วนกลางและ จังหวัด จำนวน 112 คน และได้รับแบบสอบถามคืนมาจำนวน 102 ฉบับ และ ตรวจพบว่า มีความบกพร่อง 3 ฉบับ และตอบสมบูรณ์สามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูล ได้ 99 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 81.14 ของกลุ่มประชากร

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ดังนี้

1. หาค่าคะแนนเฉลี่ย ของแต่ละข้อรายการ เพื่อศึกษาและจัดลำดับความสำคัญของน้ำหนักคะแนน สมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง และความต้องการทางการศึกษา โดยการประเมินตนเองของศึกษานิเทศก์
2. การทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง และความต้องการทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์ ที่มี ความแตกต่างกันในด้านวุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ ภูมิหลัง อายุ และพื้นที่ในการปฏิบัติงาน

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

จากการแบ่งขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ขั้นตอน ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสรุปดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง และความต้องการทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์ โดยการประเมินตนเอง พบว่า

1. สมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.74 ซึ่งจัดอยู่ในระดับค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาสมรรถภาพพื้นฐานรายชื่อ พบว่า ศึกษานิเทศก์ มีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันที่จัดอยู่ในอันดับสูงสุด ($\bar{X} \geq 4.00$) ได้แก่

- 1) ปรัชญาการศึกษานอกโรงเรียน
- 2) การวางแผนการนิเทศการศึกษา
- 3) การประสานงาน
- 4) การปฏิบัติหน้าที่เป็นที่ยอมรับของผู้รับบริการการศึกษานอกโรงเรียน
- 5) การแนะแนวการศึกษาผู้ใหญ่
- 6) หน้าที่ของนักการศึกษานอกโรงเรียน
- 7) แนวโน้มของการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาต่อเนื่อง
- 8) การตั้งจุดมุ่งหมายในการทำงาน
- 9) จิตวิทยาการศึกษาผู้ใหญ่ และ
- 10) มนุษยสัมพันธ์

หากพิจารณาเป็นกลุ่มสมรรถภาพพื้นฐานแล้วพบว่า ศึกษานิเทศก์ มีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันที่จัดอยู่ในอันดับสูงสุด ($\bar{X} \geq 4.00$) ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพด้านขอบข่ายงานการศึกษานอกโรงเรียน และความรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพเกี่ยวกับตัวเอง

2. สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยโดยส่วนรวมเท่ากับ 4.46 ซึ่งจัดอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังรายชื่อ พบว่า ศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังจัดอยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{X} \geq 4.50$) ในเรื่องต่อไปนี้

- 1) การปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้รับบริการการศึกษานอกโรงเรียน
- 2) แนวโน้มของการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาต่อเนื่อง
- 3) มนุษยสัมพันธ์
- 4) การพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง
- 5) การควบคุมคุณภาพ (Quality Control)
- 6) ลักษณะความเป็นผู้นำ
- 7) การตั้งจุดมุ่งหมายในการทำงาน
- 8) ความสัมพันธ์ของการศึกษานอกโรงเรียนต่อบคคล ชุมชน และ

สังคม และ

- 9) บทบาทของนักการศึกษานอกโรงเรียนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและ

สังคมไทย

หากพิจารณาเป็นกลุ่มสมรรถภาพพื้นฐานแล้วพบว่า ศึกษานิเทศก์ มีสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังที่จัดอยู่ในอันดับสูงสุด ($\bar{X} \geq 4.50$) ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพเกี่ยวกับตนเอง ความรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพความชอบขอยางงานการศึกษานอกโรงเรียน และความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์

3. ความต้องการทางการศึกษา ของศึกษานิเทศก์ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.71 เมื่อพิจารณาความต้องการทางการศึกษาจากสมรรถภาพพื้นฐานรายชื่อ พบว่า ศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีความต้องการทางการศึกษาที่จัดอยู่ในอันดับสูงสุด ($\bar{D} \geq 1.00$) ได้แก่

- 1) การวิเคราะห์ระบบ (System Analysis) เพื่อแก้ปัญหาทางการศึกษา
- 2) การควบคุมระบบงาน โดยใช้ PERT และ CPM
- 3) ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- 4) การนำผลการวิจัยมาใช้
- 5) การเขียนโครงการในรูปเหตุผลสัมพันธ์ (Logical Framework)
- 6) การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการ
- 7) การวิเคราะห์หลักสูตร
- 8) การกำหนดวิธีวัดผลและประเมินผลหลักสูตร
- 9) การสำรวจปัญหาและความต้องการทางการศึกษา และ
- 10) การใช้เทคนิคเครื่องมือทางการศึกษา

หากพิจารณาเป็นกลุ่มสมรรถภาพพื้นฐานแล้ว พบว่า ศึกษาในเทศก์ กรมการศึกษา
นอกโรงเรียน มีความต้องการทางการศึกษา ที่จัดอยู่ในอันดับสูงสุด ($D = 1.00$)
ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพด้านการสร้างโครงการการศึกษานอกโรงเรียน

ตอนที่ 2 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการทดสอบสมมติฐาน โดย
เปรียบเทียบสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังและความ
ต้องการทางการศึกษา จำแนกตามวุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่
ภูมิลำเนา อายุ และพื้นที่ในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ สรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาในเทศก์ที่มีวุฒิปริญญาทางการศึกษามัธยมศึกษาหรือการศึกษานอกโรงเรียน
และมีวุฒิปริญญาทางการศึกษาอื่นที่ไม่ใช่การศึกษานอกโรงเรียน มีสมรรถภาพพื้นฐาน
ในปัจจุบัน และความต้องการทางการศึกษาด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอก
โรงเรียนต่างกัน และมีสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง กับความต้องการทางการศึกษา
ด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

2. ศึกษาในเทศก์ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี ระหว่าง 1 - 3 ปี และมากกว่า 3 ปีขึ้นไป มีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังความต้องการทางการศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และความต้องการทางการศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

3. ศึกษาในเทศก์ที่มีภูมิลำเนาเดิมเป็นศึกษาในเทศก์ สังกัดหน่วยงานอื่นมาก่อน และไม่เคยเป็นศึกษาในเทศก์ สังกัดหน่วยงานอื่นมาก่อน มีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง ความต้องการทางการศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และความต้องการทางการศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

4. ศึกษาในเทศก์ที่มีอายุไม่เกิน 35 ปี ระหว่าง 35 - 45 ปี และ 45 ปีขึ้นไป มีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง ความต้องการทางการศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และความต้องการทางการศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

5. ศึกษาในเทศก์ที่มีพื้นที่ในการปฏิบัติงานในส่วนกลางและปฏิบัติงานในจังหวัด มีสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังแตกต่างกัน และมีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน ความต้องการทางการศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และความต้องการทางการศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเห็นว่าสมรรถภาพพื้นฐานและความต้องการทางการศึกษาของศึกษาในเทศก์ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้ คือ

1. สมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน จากการวิจัยพบว่า ศึกษาในเทศก์ มีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันรวมเท่ากับ 3.74 ซึ่งอยู่ในระดับ "ค่อนข้างมาก"

และเน้นหนักไปทางด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{X} = 3.76$) มากกว่าด้านการศึกษานอกโรงเรียน ($\bar{X} = 3.72$) หากพิจารณาในแต่ละหมวดความรู้ พบว่า ในหมวดความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา ศึกษาในเทคส์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันเกี่ยวกับความรู้ว่าด้วยหลักการนิเทศศึกษามากที่สุด ($\bar{X} = 3.93$) ซึ่งเป็นไปตามบทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน ที่มีบทบาทในด้านการนิเทศการศึกษานอกโรงเรียน เป็นบทบาทหลักบทบาทหนึ่งในอีก 2 บทบาท คือ บทบาทด้านการส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการและบทบาทด้านการประสานประโยชน์ราชการ (สุชาติ ศรีนวนนิต 2527 : 21) สำหรับความรู้หมวดการศึกษานอกโรงเรียนนั้น ศึกษาในเทคส์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน เกี่ยวกับความรู้ว่าด้วยสมรรถภาพด้านขอขยายงานการศึกษานอกโรงเรียนมากที่สุด ($\bar{X} = 4.07$) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย และข้อเสนอแนะของ สูล และแซมเบอร์เลน ที่ได้เสนอไว้ว่า นักการศึกษานอกโรงเรียน จะต้องเป็นบุคคลที่มีลักษณะเด่นในด้านขอขยายงานการศึกษานอกโรงเรียน (ไพฑูริย์ โพธิ์สาร 2527 : 156)

2. สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง จากการวิจัยพบว่า ศึกษาในเทคส์ มีสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง รวมเท่ากับ 4.46 ซึ่งอยู่ในระดับ "มากที่สุด" และต้องการใช้สมรรถภาพพื้นฐานด้านความรู้ เน้นหนักในสมรรถภาพพื้นฐานด้านการศึกษานอกโรงเรียน ($\bar{X} = 4.49$) มากกว่าด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{X} = 4.43$) และถ้าพิจารณาในแต่ละหมวดความรู้พบว่า ในหมวดความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา ศึกษาในเทคส์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังเกี่ยวกับความรู้ว่าด้วยพฤติกรรมมนุษย์มากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$) ทั้งนี้อาจเนื่องจากศึกษาในเทคส์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน จะต้องปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายระดับทั้งระดับผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน และผู้รับบริการการศึกษานอกโรงเรียน ฉะนั้น การทำงานเกี่ยวข้องกับบุคคลในหลายระดับ จึงจำเป็นต้องใช้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์เป็นอย่างมาก และสำหรับความรู้หมวดการศึกษานอก

โรงเรียน ศึกษาในเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังเกี่ยวกับความรู้ว่าด้วยสมรรถภาพเกี่ยวกับตัวเองมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ สาย ภานุรัตน์ (สาย ภานุรัตน์ 2511 : 10 - 11) ที่เห็นว่าศึกษานิเทศก์ควรมีความรู้ทั้งรู้เรื่องเกี่ยวกับตัวเอง รู้หน้าที่และงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเป็นอย่างดี

3. ความต้องการทางการศึกษา จากการวิจัยพบว่า ศึกษาในเทศก์ มีความต้องการทางการศึกษาโดยเฉลี่ยเท่ากับ 0.71 ซึ่งอยู่ในระดับ "น้อยที่สุด" และมีความต้องการทางการศึกษาคำนวณหาค่าความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียน ($\bar{D} = 0.76$) มากกว่าคำนวณหาค่าความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา ($\bar{D} = 0.66$) ความต้องการทางการศึกษาที่จัดอยู่ในระดับสูงสุดก็คือ ความต้องการทางการศึกษาคำนวณสร้างโครงการการศึกษานอกโรงเรียน ($\bar{D} = 1.13$) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ศึกษาในเทศก์ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับโครงการการศึกษานอกโรงเรียนต่าง ๆ อยู่เสมอ และมีความจำเป็นที่ศึกษาในเทศก์ จะต้องคิดพัฒนาโครงการต่าง ๆ เพื่อให้บริการการศึกษานอกโรงเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับหน้าที่ของศึกษาในเทศก์ที่จะต้องรับผิดชอบในการนิเทศการศึกษานอกโรงเรียน ด้านบริหาร ด้านวิชาการ และด้านปฏิบัติการของสถานศึกษา สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน ม.ป.ป. : 1)

4. ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปรต้น ได้แก่ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ ภูมิลำเนา อายุ และพื้นที่ในการปฏิบัติงาน กับตัวแปรตาม ได้แก่ สมรรถภาพพื้นฐานและความต้องการทางการศึกษา ซึ่งจะอธิบายต่อไปนี้

4.1 วุฒิทางการศึกษา มีผลต่อสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันและความต้องการทางการศึกษา คำนวณหาค่าความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นว่า ศึกษาในเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนที่มีวุฒิปริญญาทางการศึกษามัธยมศึกษาหรือการศึกษานอกโรงเรียน และศึกษาในเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนที่มีวุฒิปริญญา

ทางการศึกษาอื่นที่มีการศึกษาผู้ใหญ่ หรือการศึกษานอกโรงเรียน มีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังมีความต้องการทางการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนที่มีวุฒิปัญญาทางการศึกษาผู้ใหญ่ หรือการศึกษานอกโรงเรียน ได้รับความรู้เชิงทฤษฎีทางการศึกษาผู้ใหญ่ หรือการศึกษานอกโรงเรียนเป็นพิเศษ จากการศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) นอกเหนือจากความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติงานในหน้าที่หรือความรู้ที่ได้จากการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Education) ในขณะที่ศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนที่มีวุฒิปัญญาทางการศึกษาอื่นที่มีการศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกโรงเรียน ที่ได้รับความรู้เพียงจากการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการเท่านั้น

4.2 พื้นที่ในการปฏิบัติงานมีผลต่อสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน แสดงให้เห็นว่าศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในส่วนกลาง และศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ปฏิบัติงานที่จังหวัด มีสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังต่างกัน อาจเนื่องมาจากสภาพปฏิบัติงานจริง ศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนในส่วนกลาง และศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนประจำจังหวัด ต้องการใช้สมรรถภาพด้านความรู้แตกต่างกัน กล่าวคือ ศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนส่วนกลางจะต้องปฏิบัติงานเฉพาะหน้าที่ ซึ่งแบ่งงานออกเป็น 7 ฝ่าย คือ (ถนัด ม่วงมณี 2527 : 215 - 216) ฝ่ายบริหารทั่วไป และนิเทศประจำจังหวัด ฝ่ายนิเทศการสอนสายสามัญ ฝ่ายนิเทศการสอนสายอาชีพ ฝ่ายนิเทศการบริหาร ฝ่ายนิเทศการศึกษาทางสื่อมวลชน ฝ่ายนิเทศงานส่งเสริมการอ่าน และฝ่ายนิเทศการสอนทางวิทยุและไปรษณีย์

ส่วนศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนประจำจังหวัดนั้น ปฏิบัติเฉพาะงานนิเทศการศึกษานอกโรงเรียนทั่ว ๆ ไป ในระดับจังหวัด ซึ่งอาจเป็นปัจจัยที่ทำให้สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน

ส่วนกลาง และศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนประจำจังหวัด แตกต่างกัน เพราะการใช้ประโยชน์ของสมรรถภาพด้านความรู้ด้านต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน

4.3 ตัวแปรต้น 3 ตัวแปร ได้แก่ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน อายุ และภูมิลำเนา ไม่มีผลทำให้เกิดความแตกต่างในสมรรถภาพพื้นฐาน และความต้องการทางการศึกษา ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เหตุผลอาจเนื่องมาจากงานนิเทศการศึกษานอกโรงเรียนในประเทศไทยเพิ่งจะเริ่มมีมาเมื่อประมาณ 5 ปี มานี้เอง นับแต่กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งศึกษานิเทศก์ ในกรมการศึกษานอกโรงเรียนขึ้นในปี 2523 จึงทำให้ศึกษานิเทศก์ มีประสบการณ์ไม่แตกต่างกันนัก แม้ว่าศึกษานิเทศก์ จะมีอายุต่างกัน และภูมิลำเนาต่างกันทั้งที่เคยเป็นศึกษานิเทศก์ สังกัดหน่วยงานอื่นมาก่อนก็ต้องเรียนรู้งานการนิเทศการศึกษานอกโรงเรียนในระยะเวลาใกล้เคียงกัน ปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวจึงส่งผลให้สมรรถภาพพื้นฐาน และความต้องการทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์ไม่แตกต่างกันอย่างเด่นชัด

ข้อเสนอแนะ

ก. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1. จากการวิจัยพบว่า สมรรถภาพที่ควรพิจารณาเป็นอันดับแรก ในการจัดฝึกอบรมศึกษานิเทศก์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมี 9 ข้อ คือ ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมระบบงาน โดยใช้ PERT และ GPM ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตร ความรู้เกี่ยวกับการกำหนดวิธีวัดผลและประเมินผลหลักสูตร ความรู้เกี่ยวกับการสำรวจปัญหาและความต้องการทางการศึกษา ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ความรู้เกี่ยวกับการเขียนโครงการในรูปแบบเหตุผลสัมพันธ์ ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการ ความรู้เกี่ยวกับการนำผลการวิจัยมาใช้ และความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ระบบเพื่อแก้ปัญหาทางการศึกษา

2. จากการวิจัยพบว่า - ศิษยานิเทศก์ที่มีวุฒิปริญญาทางการศึกษามัธยมศึกษา หรือการศึกษานอกโรงเรียน และที่มีวุฒิปริญญาทางสาขาอื่นที่มีใช้การศึกษามัธยมศึกษา หรือการศึกษานอกโรงเรียน มีความต้องการทางการศึกษาค้นหาความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนแตกต่างกัน ดังนั้น การจัดหลักสูตรฝึกอบรมศิษยานิเทศก์ ในหมวดความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียน ควรจะคำนึงถึงเรื่องวุฒิทางการศึกษากันด้วย

ข. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมศิษยานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ เพื่อพัฒนาบุคลากรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้แก่ เจ้าหน้าที่การเงิน เจ้าหน้าที่ห้องสมุด และอื่น ๆ

2. ควรพัฒนาแบบแผนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การฝึกอบรมบุคลากรกรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยดำเนินการวิจัยอย่างต่อเนื่อง 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 สำรวจความต้องการทางการศึกษาค้นหาแนวทางของการวิจัยครั้งนี้ ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาโครงร่างหลักสูตรการฝึกอบรม และขั้นตอนสุดท้าย ประเมินผลและปรับปรุงโครงร่างหลักสูตรการฝึกอบรมก่อนนำไปใช้ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique)

3. ควรศึกษาสมรรถภาพพื้นฐานเพื่อกำหนดความต้องการทางการศึกษาของศิษยานิเทศก์ โดยการประเมินจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง เปรียบเทียบกับการประเมินตนเองของศิษยานิเทศก์ด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การศึกษานอกโรงเรียน, กรม ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการนิเทศงาน
การศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. 2523 ม.ป.ป., 5 หน้า อักสำเนา
- _____ ร่างหลักสูตรอบรมศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2527,
53 หน้า อักสำเนา
- _____ เอกสารอบรมศึกษานิเทศก์ หมายเลข 2 คู่มือศึกษานิเทศก์ 2526,
120 หน้า อักสำเนา
- การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ, ศูนย์ รายงานการวิจัยรูปแบบการนิเทศของ
โครงการศูนย์การศึกษามาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา ลำปาง 2527, 267 หน้า
อักสำเนา
- ชุม สีสข กิจกรรมการนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศก์จังหวัด วิทยานิพนธ์ ค.ม.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2525, 99 หน้า
- คณะวิชาการศึกษา, วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร เอกสารประกอบการเรียน
การนิเทศการศึกษา โรงพิมพ์มิตรสยาม 2514, 241 หน้า
- ชาญชัย อาจิณสมารักษ์ การนิเทศการศึกษา หจก. จงเจริญการพิมพ์ 2525,
100 หน้า
- _____ การบริหารการศึกษา โรงพิมพ์การศาสนา 2527, 114 หน้า
- ชาวี มณีศรี การนิเทศการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 2 บุรพาสาน์ 2523, 331 หน้า
- ถนุก ม่วงมณี การศึกษานอกโรงเรียนและระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง โรงพิมพ์
เสียงเชียงใหม่ 2527, 271 หน้า
- นิพนธ์ ไทพานิช การนิเทศแบบคลีนิด (การนิเทศแบบมีส่วนร่วม) อนงศิลป์
การพิมพ์ 2527, 344 หน้า
- นิพนธ์ ศุขปริณี เทคโนโลยีทางการศึกษา 2525, 109 หน้า อักสำเนา

- ประกอบ ระกิติ การนิเทศการศึกษา ม.ป.ท. 2520, 130 หน้า
- ไพฑูรย์ โพธิ์สาร รายงานการวิจัยความต้องการทางการศึกษาของหัวหน้าฝ่าย
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด 2527, 164 หน้า อักสำเนา
- โมหัมหมัด อับดุล กาเอร์ และ สมจิตร สร้อยสุริยา การบริหารการนิเทศและ
การประชาสัมพันธ์การศึกษานอกระบบโรงเรียน อักษรบัณฑิต 2520,
67 หน้า
- ยง วัชชวัลลภ การนิเทศการศึกษา บัณฑิตไทย 2524, 172 หน้า
- รุ่ง พูลสวัสดิ์ หลักการนิเทศการศึกษา เชียงใหม่ ม.ป.ป., 176 หน้า
อักสำเนา
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ หลักการวิจัยทางการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 2
ทวีกิจการพิมพ์ 2524, 286 หน้า
- วัน เกษพิชัย การประเมินโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน
ประเภทชั้นเรียนในเขตการศึกษา 2 ปรินญาพิมพ์ กศ.ก. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527, 432 หน้า อักสำเนา
- วิจิตร ชีระกุล รุทบางกูร และคนอื่น ๆ การนิเทศการศึกษา โรงพิมพ์พิเชต
2519, 210 หน้า
- วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม แนวการสอนวิชาเอกการศึกษานอกระบบโรงเรียน
พิมพ์โลก 2527, 131 หน้า อักสำเนา
- วินัย เกษมเศรษฐ์ "การนิเทศการศึกษา" นักบริหาร 6 : 2 - 8 กุมภาพันธ์
2522
- วินัย สมมิตร และคนอื่น ๆ การนิเทศการศึกษา ม.ป.ท. 2527, 319 หน้า
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ การบริหารการศึกษา จัยศิริการพิมพ์ 2523, 276 หน้า
- สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ "Andragogy : การจัดหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ตามแนวคิด
ของพวกมนุษยนิยม" การศึกษานอกโรงเรียน 119 : 32 - 39 เมษายน -
พฤษภาคม 2527

- สมพงษ์ เกษมสิน การพัฒนาบุคคล โรงพิมพ์พิช จำกัด 2512, 81 หน้า
- สันต์ ชรรณบำรุง หลักการนิเทศการสอน โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ 2526, 162 หน้า
- สาย ภานุรัตน์ "หลักการนิเทศการศึกษา" ใน คู่มือการนิเทศการศึกษา 2508
หน้า 10 - 11 แผนกการพิมพ์วิทยาลัยครูสวนสุนันทา 2511
- สุชาติ ศรีนวนนิก บทบาทและคุณลักษณะของศึกษานิเทศก์ที่พึงประสงค์ของบุคลากร
ศูนย์ศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ปริญญาพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน 2527, 931 หน้า อัดสำเนา
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ การวางแผนและการประเมินผลการศึกษาผู้ใหญ่ พิมพ์ครั้งที่ 2
หจก. ทิพย์อักษร 2525, 168 หน้า
- อบรม สินวิบาล และ สมศักดิ์ ศรีมาโนช การศึกษา. 471 (การนิเทศการศึกษา)
โอเคียนสโตร์ 2521, 254 หน้า
- อรรถจัน วิวัฒน์ สุนทรพจน์ และคนอื่น ๆ แนวทางการนิเทศการศึกษา โอเคียนสโตร์
2506, 284 หน้า
- เอกชัย กี่สุขพันธ์ หลักบริหารการศึกษาทั่วไป พิมพ์ครั้งที่ 2 อนงค์ศิลป์การพิมพ์
2527, 288 หน้า
- อุณา นพคุณ การเรียนการสอนผู้ใหญ่เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กรุงเทพมหานครการพิมพ์
2527, 210 หน้า
- Adams, Harold P. and Dickey, Frank G. Basic Principles of Supervision.
New York, American Book Company, 1953. 320 p.
- Alfonso, Robert J. and others. Instructional Supervision. Boston :
Allyn and Bacon, Inc., 1975. 488 p.
- Briggs, Thomas H. and Justman, Joseph. Improving Instruction though
Supervision. New York, The Macmillan Company, 1952. 523 p.
- Chamberlain, Martin N. "The Competencies of Adult Educators,"
Adult Education. 11 : 78 - 82, 1961.
- Daniel, Richard and Ross, Harold. "Comparative Study of Adult
Education Practitioners and Professors on Future knowledge
and Skills Needed by Aducators," Adult Education. 32(2) :
75 - 87, Winter, 1982.

- Dunn, J.D. and Stephens, Elvis C. Management of Personnel : Manpower Management and Organizational Behavior. New York, McGraw-Hill, 1953. 540 p.
- Ferguson, George A. Statistical Analysis in Psychology and Education. 4th. ed., New York, McGraw-Hill, Inc., 1971. 529 p.
- Good, Carter V. Dictionary of Education. 3rd. ed., New York, McGraw-Hill, 1973. 681 p.
- Houle, Cyril O. The Design of Education. San Francisco, Jersey-Base, 1973. 681 p.
- Knowles, Malcolm S. The Modern Practice of Adult Education : Andragogy Versus Pedagogy. New York, Association Press, 1971. 384 p.
- Kothbantau, Sunthorn. Adult Education in Thailand : A Need Assessment. Doctor's Thesis, The University of Oregon, 1978. 175 p. mimeographed.
- Mattimore - Knutson, Russell. "The Concept of Need : Hedonistic and Logical Nature," Adult Education. 33(2) : 177 - 189, Winter, 1982.
- Quastel, Leah. and Boshier, Roger. "Educational Needs and Opportunities as Antecedents of Job Satisfacting," Adult Education. 32(3) : 130 - 141, 1982.
- Rossman, Mark H. and Bunning, Richard L. "Knowledge and Skills for the Adult Educator : A Delphi Study," Adult Education. 28 (3) : 139 - 155, 1978.
- Scissons, Edward H. "A Typology of Needs Assessment Definitions in Adult Education," Adult Education. 33(1) : 20 - 28, Fall, 1982.
- Siegel, Sidney. Nonparametric Statistics. New York, McGraw-Hill Book Company, Inc., 1965. 416 p.
- Solomon, Keith J. "Recent Developments in Australia and Overseas," Australian Journal of Adult Education. 13(2) : 3 - 16, July, 1983.
- Spears, Harold. Improving the Supervision of Instruction. New York, Prentice-Hall, Inc., 1953. 463 p.
- Wiles, Kimball, Supervision for Better School. 3 rd. ed., Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall, 1967. 343 p.

มดแดง

ที่ ทม ๑๐๐๙/๕๖๙

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วันที่ 15 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๔

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห

เรียน อธิการบดีเพื่อสุร หวังแก้ว

บัณฑิตวิทยาลัย ขอรับรองว่า นายศศกุล เกษมสวัสดิ์

เป็นนิติกระสัน

ปริญญาเอก สาขา

ปริญญาโท วิชาเอก การศึกษาผู้ใหญ่

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๗/ ผู้มีความประสงค์จะขอสมัครเรียนขอความสะดวกในการศึกษาชั้นกว่า เพื่อไม่หยุดยั้ง

เรื่อง ความต้องการทางการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์

กรมการศึกษานอกโรงเรียน

ทั้งนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของ

ผศ.ดร.ปฐม นิตยารักษ์

ประธาน

ผศ.สุวัฒน์ วัฒนวงศ์

กรรมการ

กรรมการ

สิ่งที่ผิดใครขออนุญาตเคราะห คือ ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรง
ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอขอบคุณ
ในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่อิสต์ผู้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นางวชิราภา ปัทมศรี)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของ เครื่องมือ

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา

1.1 ดร.ทวี นาคบุตร

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน

1.2 อาจารย์ใหญ่สุซ หวังแก้ว

หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน

1.3 อาจารย์วีระ นวพันธ์

ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ภาคกลาง
(อดีตหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษา
นอกโรงเรียน)

2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษานอกโรงเรียน

2.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฐม นิคมานนท์ หัวหน้าภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2.2 รองศาสตราจารย์สุวัฒน์ วัฒนวงศ์

ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2.3 ดร.สุมาลี สังข์ศรี

กองแผนงานและวิจัย กรมการศึกษานอกโรงเรียน

3. ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลการศึกษา

3.1 ดร.ฐเกียรติ ลีสุวรรณ

กองแผนงานและวิจัย กรมการศึกษานอกโรงเรียน

3.2 อาจารย์ปิยะชาติ โชติพิพัฒน์

สำนักพัฒนาเทคนิคศึกษา สถาบันเทคโนโลยี

พระจอมเกล้า พระนครเหนือ

3.3 อาจารย์สมคิด พรหมจักษ์

กองแผนงานและวิจัย กรมการศึกษานอกโรงเรียน

ที่ ศธ ๐๐๐๔/๐๔๐๔

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ กทม. ๑๐๓๐๐

๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๒๔

เรื่อง ขอความร่วมมือในการวิจัย

เรียน ศึกษาานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย * ชุด

ข้าพเจ้าวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประถมมิตร แจ้งว่านิสิตปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คือนายคึกฤทธิ์ เกษมสวัสดิ์ กำลังดำเนินการวิจัยเรื่อง "ความคั่งค้าง
ทางการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน" ซึ่งใน
การนี้ นิสิตจำเป็นต้องหาการสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน
ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยครั้งนี้ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ให้แก่นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประถมมิตร
ดำเนินการ วิจัยครั้งนี้ด้วยจักขอบกุ่มบัง

ขอแสดงความนับถือ

(นายธำมณ นิตารักษ์)

ศึกษานิเทศก์ ๒ หัวหน้าเขตแทน

หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน

ฝ่ายบริหาร

โทร. ๒๕๑๔๐๔๐

25 พฤศจิกายน 2528

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการขอแบบสอบถาม

เรียน ศิษยานุศิษย์กรรมการศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด

ข้าพเจ้า นายพิศกุล เกษมสวัสดิ์ นิสิตปริญญาโท สาขาการศึกษาผู้ใหญ่
ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ได้ทำการวิจัย เรื่อง
"ความต้องการทางการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์
ศึกษานอกโรงเรียน" ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรหน่วยศึกษานิเทศก์
กรรมการศึกษานอกโรงเรียนต่อไป และในการให้ความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์ต่องาน
วิจัยครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง

ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดขอแบบสอบถามที่แนบมา
ด้วยตามความคิดเห็นของท่านอย่างอิสระและด้วยความสบายใจ คำตอบที่แท้จริงของท่านเป็นสิ่ง
ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คำตอบทุกคำตอบจะถือเป็นความลับไม่มีผลกระทบกระเทือน
ต่อการปฏิบัติงานของบุคคลใดหรือหน่วยงานใดแต่ประการใด

อนึ่ง ข้าพเจ้าต้องกราบขอภัยต่อท่านเป็นอย่างสูงที่ข้าพเจ้าไม่สามารถเดินทางมา
พบท่านด้วยตนเองได้ ดังนั้นข้าพเจ้าจึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านให้ช่วยส่งแบบสอบถามกลับคืน
ยังข้าพเจ้าภายในเวลา 1 สัปดาห์ หลังจากได้รับแบบสอบถามนี้ พร้อมทั้งนี้ข้าพเจ้าได้แจ้ง
ที่อยู่ของข้าพเจ้าพร้อมทั้งติดแสตมป์มากับแบบสอบถามนี้ด้วยแล้ว

ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งในความกรุณาจากท่าน และขอกราบขอบพระคุณเป็น
อย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(นายพิศกุล เกษมสวัสดิ์)

ผู้วิจัย

แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการทางการศึกษาเพื่อเพิ่ม
ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน

แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อจะทราบว่าศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน และสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังในด้านความรู้ต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยได้นำค่าทศนิยมของท่านไปวิเคราะห์ความต้องการทางการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งจะเสนอผลเป็นส่วนรวมโดยไม่กระทบกระเทือนต่อตัวผู้ตอบแบบสอบถามแต่อย่างใด และผลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน ในการที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากร และจัดการฝึกอบรมให้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของท่านมากที่สุด

แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ถามเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 ถามเกี่ยวกับสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันและสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังในด้านความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และการศึกษานอกโรงเรียนของท่าน โดยให้ท่าน ประเมินตนเอง มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 56 ข้อ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความตามความเป็นจริง

1. ทำแหล่งผู้ตอบ

- ☐ ศึกษาในเทศกกรมการศึกษานอกโรงเรียนประจำจังหวัด
- ☐ ศึกษาในเทศกกรมการศึกษานอกโรงเรียนส่วนกลาง

2. วุฒิการศึกษาของผู้ตอบ

- ☐ ปริญญาทางการศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกโรงเรียน
- ☒ ปริญญาทางการศึกษาอื่นที่มีใช้การศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกโรงเรียน
- ☐ ปริญญาทางอาชีพอื่น ๆ

3. ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ศึกษานิเทศกกรมการศึกษานอกโรงเรียนของผู้ตอบ

- ☐ ไม่เกิน 1 ปี
- ☐ 1 - 3 ปี
- ☐ 3 ปีขึ้นไป

4. อายุของผู้ตอบ

- ☐ ไม่เกิน 35 ปี
- ☐ 36 - 45 ปี
- ☐ 45 ปีขึ้นไป

5. ภูมิหลังของผู้ตอบ

- ☐ เคยเป็นศึกษานิเทศกสังกัดหน่วยงานอื่นมาก่อน
- ☐ ไม่เคยเป็นศึกษานิเทศกสังกัดหน่วยงานอื่นมาก่อน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันและสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง
ในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน

คำชี้แจง โปรดอ่านแบบสอบถามที่จะขอรายการคำถามแล้วพิจารณาคำตอบที่กำหนดไว้ใน
การวางคันขวามือ ของโครงการกับสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน และสมรรถภาพพื้นฐาน
ที่คาดหวังของท่าน ให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในการวางคันขวามือ กับช่องนั้น ๆ ซึ่ง
แต่ละรายการคำถามของการให้ท่านตอบคำตอบที่เป็นความคิดเห็นของท่าน

2 คำถาม คือ

คำถามที่ 1 ท่านคิดว่าตัวท่านเองมีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันตามรายการ
คำถามนี้อยู่ในระดับใด (สมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน หมายถึง ความสามารถด้านความรู้ใน
การปฏิบัติงานของท่านในปัจจุบัน)

ลักษณะของคำถามข้างบนเป็นการให้น้ำหนักคะแนน 5 ระดับ คือ

น้ำหนักคะแนน 5 หมายถึง มีมากที่สุด
น้ำหนักคะแนน 4 หมายถึง มีค่อนข้างมาก
น้ำหนักคะแนน 3 หมายถึง มีปานกลาง
น้ำหนักคะแนน 2 หมายถึง มีค่อนข้างน้อย
น้ำหนักคะแนน 1 หมายถึง มีน้อยมาก

คำถามที่ 2 ท่านคิดว่าตัวท่านเองตามแบบภาพหน้าที่ของท่านต้องการมีสมรรถภาพพื้นฐาน
ที่คาดหวังอยู่ในระดับใด (สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง หมายถึง ความสามารถด้านความรู้ใน
การปฏิบัติหน้าที่ ๆ ท่านคาดหวังว่าสอดคล้องกับการปฏิบัติงานหรือเหมาะสมกับการปฏิบัติงานของท่าน)

ลักษณะของคำถามข้างบนเป็นการให้น้ำหนักคะแนน 5 ระดับ คือ

น้ำหนักคะแนน 5 หมายถึง ต้องการมากที่สุด
น้ำหนักคะแนน 4 หมายถึง ต้องการค่อนข้างมาก
น้ำหนักคะแนน 3 หมายถึง ต้องการปานกลาง
น้ำหนักคะแนน 2 หมายถึง ต้องการค่อนข้างน้อย
น้ำหนักคะแนน 1 หมายถึง ต้องการน้อยมาก

ข้อรายการคำถามเกี่ยวกับสมรรถภาพพื้นฐานที่จำเป็น ในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอก โรงเรียน	สมรรถภาพพื้นฐาน ในปัจจุบัน					สมรรถภาพพื้นฐาน ที่คาดหวัง				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
11.3 การนำผลการวิจัยมาใช้										
11.4 การวิเคราะห์ระบบ (System Analysis) เพื่อแก้ปัญหาทาง การศึกษา										
11.5 การใช้เทคนิคเครื่องมือทางการศึกษา										

ขอกราบขอพระคุณอย่างสูงที่ท่านขอแบบสอบถามจนครบถ้วนทุกข้อรายการ

ความต้องการทางการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
ของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน

บทคัดย่อ

ของ

ทิศกุล เกษมสวัสดิ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กุมภาพันธ์ 2529

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา สมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง และความต้องการทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน และเพื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง และความต้องการทางการศึกษาระหว่างศึกษานิเทศก์ที่มีความแตกต่างกันในเรื่อง วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ อายุ พื้นที่ในการปฏิบัติงาน และภูมิภาค

กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัย ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจำนวน 99 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามสมรรถภาพพื้นฐาน ในปัจจุบัน และสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า แบ่งค่าออกมาออกเป็น 2 ด้าน คือ สมรรถภาพพื้นฐานในหมวดความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และสมรรถภาพพื้นฐานด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียน มีจำนวนทั้งสิ้น 56 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย และทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มโดยใช้ Mann - Whitney U Test และ Kruskal - Wallis Analysis of Variance by Ranks.

ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. สมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันของศึกษานิเทศก์อยู่ในเกณฑ์ "ค่อนข้างมาก" และเน้นหนักไปทางด้านการนิเทศการศึกษามากกว่าด้านการศึกษานอกโรงเรียน
2. สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังของศึกษานิเทศก์อยู่ในเกณฑ์ "มากที่สุด" และเน้นหนักไปทางด้านการศึกษานอกเรียนมากกว่าด้านการนิเทศการศึกษา
3. ความต้องการทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์ ซึ่งหมายถึงช่วงความแตกต่างระหว่างสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน กับสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง อยู่ในเกณฑ์ "น้อยที่สุด" และเน้นหนักทางด้านการศึกษานอกเรียนมากกว่าด้านการนิเทศการศึกษา

4. ศึกษาพิเศษที่มีวุฒิทางการศึกษาต่างกัน มีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันแตกต่างกัน ส่วนตัวแปรประสบการณ์ ภูมิหลัง อายุ และพื้นที่ในการปฏิบัติงาน ไม่มีผลทำให้ศึกษาพิเศษ มีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันแตกต่างกัน

5. ศึกษาพิเศษที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ต่างกัน มีสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังแตกต่างกัน ส่วนตัวแปร วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ ภูมิหลัง และอายุ ไม่มีผลทำให้ศึกษาพิเศษ มีสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังแตกต่างกัน

6. ตัวแปร วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ ภูมิหลัง อายุ และพื้นที่ในการปฏิบัติงาน ไม่มีผลทำให้ความต้องการทางการศึกษาด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาของศึกษาพิเศษแตกต่างกัน

7. ศึกษาพิเศษที่มีวุฒิทางการศึกษาแตกต่างกัน มีความต้องการทางการศึกษาด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนแตกต่างกัน ส่วนตัวแปร ประสบการณ์ ภูมิหลัง อายุ และพื้นที่ในการปฏิบัติงาน ไม่มีผลทำให้ศึกษาพิเศษ มีความต้องการทางการศึกษาด้านหมวดความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนแตกต่างกัน

EDUCATIONAL NEEDS FOR IMPROVING WORK EFFICIENCY OF SUPERVISORS
IN THE NON-FORMAL EDUCATION DEPARTMENT

AN ABSTRACT

BY

DISAKUL KASEMSAWAS

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University

February 1986

The purposes of this research were to study the present level of competency, the required level of competency and educational needs of the supervisors in the non-formal education department and to compare the competencies and needs according to the supervisors with different educational backgrounds, working experiences, ages, locations of work and supervising backgrounds.

The subjects of the study were 99 non-formal education supervisors working in 72 provinces and in the central unit. The data were collected by rating - scales questionnaires which comprised of 56 items divided into 2 areas of competence, i.e, the present competencies and expected competencies of the non-formal educational supervisors. The data were analyzed by computing arithmetic means ($\bar{X}$) and testing hypothesis by the Mann - Whitney U Test and the Kruskall - Wallis Analysis of Variance by Ranks.

The results of this study were as the following :

1. The supervisors rated themselves with rather high level of their present competencies. Their knowledge of supervising task is superior than knowledge of non-formal education.
2. Their expected competencies are quite high in all dimensions. Moreover, their expected competencies on knowledge of non-formal education is superior than that of supervision task.
3. Their educational needs, the differences between the present competencies and expected competencies, are rather low. The needs on

knowledge of non-formal education work are higher than that of the supervision work.

4. The present competencies of the supervisors are significantly different between those who have different educational backgrounds. No significant differences are met among the supervisors who are different groups in relation to working experiences, supervising backgrounds, ages and locations of work.

5. The expected competences are significantly different between the supervisors who are from different locations of work. No significant differences are met among those who have different educational backgrounds, working experiences, supervising backgrounds, age groups.

6. There were no significant differences in educational needs among supervisors with different educational backgrounds, working experiences, supervising backgrounds, ages, and locations of work.

7. There were significant differences in educational needs of supervisors with different educational backgrounds. In addition, no significant differences in educational needs about non-formal education competencies are found among the supervisors with different working experiences, supervising backgrounds, ages and locations of work.